ОВИД

HORIZON

БЕРЕЗЕНЬ
MARCH
1958
РІК IX
Ч. 2 (91)
Ціна 40 ц.

Український кооперативний рух уважає за добре все те, що скріплює націю, як самостійну етнічну цілість серед других народів.

ФЕДЕРАЛЬНА КРЕДИТОВА КООПЕРАТИВА

„САМОПОМІЧ“

2351 W. CHICAGO AVE CHICAGO 22, ILLINOIS.

Телефон: HU.9-0520

ПРИЙМАЄ ВКЛАДКИ Й ДАЄ ПОЗИЧКИ

ГОДИНИ ПРАЦІ: Кожного дня (крім неділі) від понеділка до п'ятниці від години 9-ої до 2-ої, в суботу від 10-ої до 1-ої, крім цього, у ВІВТОРОК і П'ЯТНИЦЮ від години 6.30 до 8.30 увечорі.

Розвій свій завдячує в першу чергу великому довір'ю Української Громади, що його здобула собі завдяки солідній і фаховій обслузі.

Кооператива виплатила за 1956 р. 3½% дивіденди.

Кожне ощадностеве конто забезпечене до висоти $10.00 in Credit Union Share Guaranty Corp.

Позички забезпечені до висоти $10.000 in Credit Union National Association

У приміщенні Кредитової Кооперативи переводяться

ВСІ РОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕНЬ

на авта, доми, меблі, домашнє устаткування, від заразливих і звичайних недуг, нещасливих випадків і т. п. Помагаючи собі помагаєте рівночасно Українській Громаді.

ОВИД

The Monthly Newsmagazine
No. 2, March, 1958

EDITOR
Mykola Denysiuk

PUBLISHER
Mykola Denysiuk Publishing Co.
2228 W. Chicago Ave.
Chicago 22, Illinois, USA.
Tel. EVerglade 4-3868

Branches:

6 Churchill Ave.
Toronto 3, Ont., Canada

c. Santo Tome 4000
Buenos Aires, Argentina

Representatives:

Australia
Fokshan Library & Book Supply
1 Barvon St.
Glenroy W. 9. Vic.

England
Ukrainian Booksellers
49, Linden Gardens
London W. 2.

Belgium
Ihnat Stachij
Esneux en Iiege

Second-class mail privileges authorized at Chicago, Illinois.

Authorized as Second-class mail, Post Office Dept., Ottawa

Ukrainian-American Printing Co.
2315 W. Chicago Ave.
Chicago 22, Ill.

All rights reserved under International and Pan-American Copyright Conventions.

Subscription $ 4.00 yearly

Видає й редагує
Микола Денисюк

Мовний редактор Ст. Риндик

Статті, підписані повним іменем або ініціялами, не обов'язково висловлюють думку редакції.

Всі права застережені.

Річна передплата

Австралія і Англія — шіл.	**30 —**
Аргентина — арг. пезів	**60.—**
Бразилія — круйзерів	**120.—**
Німеччина — ДМ.	**10.—**
Франція — фр. фр.	**800.—**
ЗДА, Канада і ін. — дол.	**4.—**

Передплату можна вплачувати довільними ратами

ЗМІСТ

І. Каменецький — **Перспективи майбутньої заграничної політики України** 3
Г. Черінь — **Українець Яворський і американська історія** 7
І. Кедрин — **Військо, комбатанти й ідеологія** 9
Р. В. — **З давноминулих днів** 13
О. Драгоманова — **Ранок у тигре** 17
Ю. Мовчан — **Медицина через десять років** 19
В. Дубина — **Зима** 20
С. Кіндзерявий-Пастухів — **На шляху до великої літератури** 22
М. Денисюк — **Наше чергове досягнення** 25
Р. Паклен — **Серед книжок** 27

На обкладинці: Осип Юрій Федькович — співець Буковини (у вісімдесяті роковини смерти поета).

ВІД ВИДАВНИЦТВА

З приємністю повідомляємо Шановних Читачів, що нам уже вдалося успішно розв'язати поважні труднощі друку «Овиду», спричинені перенесенням його до Чікаго. Завдяки договореній співпраці з Українсько-Американською Друкарнею в Чікаго та дуже прихильній поставі її співробітників, вдалося наладнати можливість дальшої систематичної появи нашого журналу.

При цьому інформуємо, що впарі з переведенням акції поширення «Овиду» Видавництво переводить також редакційну розбудову журналу.

До співпраці в «Овиді» включилися нові автори, а в тому числі також найвидатніші заступники української науки на чужині. До співпраці в «Овиді» погодилися і вже в найближчих числах журналу прийматимуть участь: проф. д-р Роман Смаль-Стоцький — президент Головної Ради та американського Відділу НТШ; проф. д-р Володимир Кубійович — генеральний секретар та голова Європейського Відділу НТШ і головний редактор Енциклопедії Українознавства; проф. д-р Євген Вертипорох — голова Канадійського Відділу НТШ; проф. д-р Я. Рудницький — голова УВАН у Канаді; проф. д-р Юрій Бойко — голова Незалежної Асоціяції Дослідників Совєтської Теорії і Практики в Національних Проблемах; проф. д-р Володимир Орелецький — секретар цієї ж Асоціяції; проф. д-р Микола Андрусяк і ін. Редакція переводить договорення ще з іншими нашими вченими, літераторами та журналістами в справі їх співпраці в «Овиді». Запрошуємо до співпраці також тих діячів української культури на чужині, що з ними нам ще не вдалося встановити безпосереднього зв'язку. Їх готовість співпрацювати над збагаченням нашого журналу радо привітаємо.

Тепер із наладнанням систематичної появи «Овиду», будемо впроваджувати якнайбільше ілюстраційного матеріялу. Тому просимо всіх наших авторів старатися надсилати разом із рукописами відповідні світлини чи рисунки.

З метою реєстрації та оцінки українського культурного життя на чужині, будемо мати на місцях наших кореспондентів у всіх важливіших осередках українців на чужині. Їх дописи друкуватимемо в окремій, призначеній на це частині журналу.

Рівночасно з цим числом «Овиду» висилаємо нашим передплатникам повідомлення про стан їх передплати та просимо відновляти передплату й по-змозі спричинятися до приєднування нових передплатників.

ВИДАВНИЦТВО

ЗА ДВА ДОЛЯРИ ТИЖНЕВО

Енциклопедія Українознавства

Наукове Товариство ім. Шевченка, здійснюючи найбільший досяг української науки в сучасному, видає тепер другу гаслову частину Енциклопедії Українознавства. Перший її том уже появився та є в продажу у Видавництві **Миколи Денисюка в Чікаґо.**

Переводимо тепер підписку на передплату Енциклопедії, що буде мати **5 ТОМІВ і тепер, при підписці** передплати, КОШТУЄ ТІЛЬКИ 50.00 долярів, платних ПО ДВА ДОЛЯРИ **тижнево, пізніше** Енциклопедія буде коштувати 75.00 долярів. Отже, якнайскоріше зголосіть до нас передплату на Енциклопедію Українознаства.

Маємо на складі **ще деяку кількість** першої частини Енциклопедії Українознавства в трьох томах у ціні від дол. 45.00 (залежно від роду оправи). Цю частину продаємо **також на** догідні сплати.

На бажання висилаємо проспекти.

Замовлення слати на адресу:

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING CO.
2228 W. Chicago Ave. — Chicago 22, Ill.

ВИДАВНИЦТВО МИКОЛИ ДЕНИСЮКА В ЧІКАҐО ПЕРЕДАЛО ГОТІВКОЮ 5.313.00 ам. дол. НА ЗАКУП ЕНЦИКЛОПЕДІЇ УКРАЇНОЗНАВСТВА

В часі побуту в Чікаго проф. Володимира Кубійовича — головного редактора Енциклопедії Українознавства й д-ра Атанаса Фіґоля- — дир. В-ва "Молоде Життя", окремий Міжорганізаційний Комітет під проводом голови Т-ва "Самопоміч" дир. Павла Баб'яка, у висліді переведеної акції придбав понад 12.000.00 ам. долярів на кошти видання Енциклопедії Українознавства. До придбання цієї суми спричинилося наше Видавництво закупом Енциклопедії Українознавства готівкою за 5.313.00 ам. долярів (користуючися при цьому також кредитом Федеральної Кредитової Кооперативи "Самопоміч" у Чікаго).

Подаємо перший список наших покупців, що замовили й закупили в нас ЕУ до 31 грудня 1957 р.

НАШІ ПОКУПЦІ ЕУ:

По дол. 168.00: ОО. Василіяни; Крушельницький В.
" " 124.00: Повідайко М.
" " 121.00: Городиловський Ю.; Сарабин М.
" " 111.00 Басараб А.; ОО. Василіяни-Школа св. о. Миколая в Чікаґо; Ґорчинська І., Ключник М.; Куріца М.; Лозинський Гр.; Луцик Р.; Масник О.; Шпікула Т.
" " 109.00: Волинець Б.; Кузьмин М.; Романюк І.; Турко А.
" " 107.50: Скрипець М.
" " 98.60: Балабан Т.; о. Ваврик М. ЧСВВ (фундація для університетської бібліотеки в Европі); Возняк М.; Гановський Є.; Матковський О.; Шкребець Гр.
" " 60.00: Атановський О.; Бойкевич А.; Ганкевич О.; Гаравс А.; Городиська І.; Гребенюк М.; Дубина В.; Лобур З.; Матусяк П.; Миськів Ст.; Самиця М.; Сидорович Ю.; Стельмашенко В.; Шеремета О.
" " 58.00: Басараб О.; Білоскурський І.; Ґула П.; Залуцький Р.; Іващук В.; Ліщинський І.; Мак Я.; Маслянко І.; Мельник М.; Оренчук В.; Плешкевич О.; Самбірський Ст.; Турчманович І.; Турянський М.; Фасовська Г.; Хім'як П.
" " 51.00: Мартинюк О.
" " 50.00: Гарасовський О.; Дубицький Ю.; Ільків О.; Каламай В.; Кос О.; Луценко О.; Майданський О.; Ничай В.; Овчаренко М.; Паславський Ю.; Саєвич Р.; Чорній Ю.
" " 20.00: Шліхутка М. (доплата при виміні).

Новий список наших покупців ЕУ, подамо в квітневому числі "Овиду".

РІК IX., Ч. 2 (91)

ОВИД

БЕРЕЗЕНЬ, 1958

Ігор Каменецький

ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОЇ ЗАГРАНИЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Коли національна свідомість, солідарність і конструктивна політична діяльність є першою передумовою незалежности даної нації, то зв'язки із сусідніми країнами і взагалі загранична політика є другим фундаментальним фактором не тільки в боротьбі за незалежність, але також в успішнім існуванні держави та її обороні.

У боротьбі американських колоній за незалежність інтервенція Франції і Еспанії з користь повстанців спонукала Велику Британію до скорого визнання незалежности Америки. А з другого боку польське повстання проти Росії в 1831 році було від самого початку поставлене в надзвичайно тяжке положення через вороже наставлення сусідніх держав Австрії і Прусії, що в немалій мірі вплинули на його невдалий кінець. Політична ізоляція завжди ставить дану країну в невигідне і небезпечне становище. Політична ізоляція Чехословаччини після Мюнхенсько годоговору довела до того, що та держава піддалася Гітлерові без єдиного стрілу. Так само пасивно піддалися Росії Балтійські Країни в 1939 році, бо, замкнені в російсько-німецьких кліщах, вони не мали виглядів на зовнішню допомогу. Натомість мала Фінляндія поставила спротив російському велетнезі, уповаючи на піддержку своїх добрих скандинавських сусідів (Швеції, Норвегії, Данії) і можливу інтервенцію Англії та Франції, яких допомога могла бути зреалізована від сторони моря, особливо через приязну Швецію. Можливість такої інтерзенції спонукала вкінці Совєтський Союз зрезигнувати зі здобуття Фінляндії і задоволитися меншими концесіями в мировім трактаті навесні 1940 року.

Але не тільки менші держави потребують кооперації з іншими країнами. Ми бачимо, що в теперішній світовій політиці також великодержави, як ось Америка й Англія, намагаються зміцнити своє політичне, економічне й мілітарне станозище через численні союзи, договори, пакти. Плян Маршала, Атлянтійський Пакт, Багдадський Пакт — це лишень кілька прикладів того, як теперішні великодержави стараються здобути собі якнайбільше число союзників.

Розуміється, що український шлях до державної самостійности буде значно залежати не тільки від самого українського народу, але також від дипломатичної зручности його державних мужів. Більшість сусідів України має пезні претенсії на наші території, а до того границі України надзвичайно некорисні щодо оборони. Ці обставини вже під час Визвольних Змагань після Першої Сзітової Війни негативно відбилися на долі України. Україна мала тоді багато фронтів: російський, польський, румунський, мадярський і була відтята від довозу амуніції і медикаментів.

Хоча характер українських природніх границь і оточення не змінилися від часу Перших Визвольних Змагань, то все ж таки наступили поважні зміни в політичному характері оточення України і в етнічному складі населення України. Ті зміни назагал корисні для України. Першою такою зміною є те, що колишні окупанти українських територій: Польща, Чехословаччина, Румунія, Мадярщина не тільки «зреклися» формально українських територій, але й самі опинилися під контролею Росії, ділячи тим самим долю України. Можна сміло припускати, що відзискавши свою незалежність, ті країни будуть особливо чутливі перед можливістю нової російської загрози і більше, ніж перед тим, будуть заінтересовані в існуванні незалежної України, як бар'єру перед Москвою. Українська загранична політика, що зуміє використати ці природні побоювання своїх сусідів, зможе добитися блискучих дипломатичних успіхів у цьому напрямі і забезпечити таким способом свої західньо-полудневі границі.

Другою корисною зміною для України є те, що, через виміну населення на просторах Галичини, Волині, Закарпаття і Північної Буковини, вона позбулася національних меншин. У будуччині вони не зможуть базувати своїх претенсій до цих територій таким зручним аргументом, як ірредентизм.

Коли Західні Держави розгромлять Росію так, як вони колись розгромили Німеччину, то зовсім природньо будуть шукати за якоюсь сильнішою державою в Східній Европі, що балянсувала б російські й німецькі впливи в тих просторах. Польща не виправдала цієї ролі між двома світовими війнами. Україна потенційно і стратегічно далеко більше надається до такої ролі і, коли вона зикаже життє-

здатність, то можна бути майже певним, що Америка й Англія будуть піддержувати Україну, як найбільш стабілізаційну силу на Сході і як центр опору проти можливої нової експанзії Німеччини й Росії в Европі.

Уже тепер зарисовуються контури двох можливих бльоків на Сході: бльок із теперішніх сателітів і балтійських держав, що своїм вістрям скерований проти Німеччини й Росії, і бльок кавказьких і підсовєтських азійських народів, скерованих проти Росії. Тільки Україна через своє географічне положення і культурно-політичні зв'язки зі Сходом і Заходом може об'єднати ті два бльоки в один суцільний фронт і покласти підвалини для стабільного муру в тих просторах.

Але заки такі бльоки сформуються і стануть реальністю, Україна мусітиме наладнати стосунки із безпосередніми сусідами. Тому варто приглянутись до поодиноких сусідів України, до їх амбіцій й потенціялів. Найгрізнішим українським сусідом тепер і в будуччині залишиться Росія. Взагалі українські східньо-північні границі по всій правдоподібності залишаться, як часто в українській історії, найкритичнішими. На це складається ряд чинників:

1) Росія, в противенстві до інших сусідів України, домагається не незних українських провінцій, але всієї етнографічної української території, так чи іначе ідентифікуючи її з Росією.

2) Росія, навіть після вилучення неросійських країн, становитиме велетенську державу з поверх 100 мільйонами населення і територією, що простягатиметься від Смоленська до Владивостоку. Є всі познаки того, що індустрійно-економічний розвиток і біологічний приріст буде тривати у цій країні далі і що Україна мусить рахуватися з тим, що навіть по програній зійні чи внутрішній революції Росія залишиться великодержавою.

3) Українська границя з Росією тягнеться тепер на 1000 миль і дуже непридатна до оборони. Росія загрожує безпосередньо найважнішому українському промисловому районові — Донбасові і двом найбільшим містам України (границя перебігає на 20 миль від Харкова і на 120 миль від Києва). Який політичний курс у цьому випадку супроти Росії був би найбільш придатний? Україна не може шукати опертя ані союзу з Росією, не тільки з історично психологічних причин, але також із чисто політично-реалістичних мотизів. Союз із кількакратно сильнішим сусідом є завжди ризиковним кроком і, як остерігав Макіявелі кілька століть тому, звичайно кінчиться катастрофою для слабшого партнера. Такий союз також ізолював би Україну від інших сусідів, колишніх жертв Росії, і тим самим здав би Україну цілковито на ласку Росії. Тому Україна повинна обмежитися звичайними торговельними і культурними зносинами з Росією, уникаючи всяких зобов'язань, що в'язали б життєві інтереси України з цією державою.

Натомість зв'язки з іншими сусідами на північно-східніх границях Україна повинна плекати дуже дбайливо, вже хоч би тому, щоб хоча частинно вирівняти перевагу російського колоса. З північно-східніх сусідів України найважнішим є Білорусь. Щодо населення (9 мільйонів), цей край є тепер третьою по величині Радянською Республікою. Білорусь не тільки заслонює з пізночі сполуку між західніми й осередніми землями України і саму столицю України, але також створює догідну випадову базу на московську і ленінградську промислову округу на випадок російської агресії. Тому, хоч Білорусь, як нація, все ще знаходиться в ембріональному стані і хоч вона не має даних на скорий промисловий розвиток, проте становить для України дуже важливий політичний і стратегічний фактор. Завданням України було б тоді підтримати всіма силами незалежність Білорусі, зміцнити її економічно й мілітарно і зв'язати її життєві інтереси тісно з Україною.

Другим можливим союзником України на Сході була б держава донських козаків, де під час розпаду царської імперії жило коло 3,5 міл. людей. Бувши щодо мози й походження однакові з росіянами, вони через вікову історичну самобутність і незалежний соц.-культурний розвиток створили відрубність не меншу, ніж американські колоністи супроти англійців. Ця відрубність виявилася політично також під час російської революції, коли донські козаки втримували пару років свою незалежність. Певні труднощі для створення донської держави в будуччині буде становити незначна кількість донських козаків. Вже в 1915 році донські козаки становили тільки 40% всього населення на своїй території. Після війни з Москвою населення на Дону зменшилося на 820.000, з чого головні страти понесли козаки. Дальших етнічних страт зазнали донські козаки під час примусової колективізації тридцятих років і під час відвороту німців, коли то тисячі козачих родин виемігрувало на Захід. Тому вигляди на відновлення донської держави не дуже рожеві. Одначе, навіть при скромних виглядах на існування такої держави, Україна повинна піддержувати її всіма силами. Донська держава не тільки скоротила б на яких 350 миль границю України з Росією, але вона заслонила б частинно важний донецький басейн і дала б підстазу до найкоротшої сухопутньої сполуки України з іншими під'ярмленими народами Росії на Кавказі і в Азії.

Подібну ситуацію бачимо на колишній території кубанських козаків. У 1915 році на Кубані жило 3.051.000 людей. Із того козаче населення числило 1.339.000. Треба числитися з тим, що етнічно українські кубанські козаки потерпіли подібні страти, як і донські козаки, і тим самим їх вплив на Північному Кавказі значно зменшився. Все ж таки ця територія, з уваги на її стратегічне положення

і багаті поклади нафти в Майкопі, повинна так чи іначе бути тісно пов'язана з Україною. Це може статися або через безпосереднє прилучення Кубані до України, або, в разі комплікації, у формі Автономної Кубанської Республіки, якої життєві інтереси були б тісно зв'язані з Україною.

Другим щодо величини і значення сусідом України є Польща. Вона тепер числить приблизно 28 мільйоніз населення і обіймає територію на 120.359 квадр. миль. Коли Україна хоче в будуччині успішно протиставитися натискові Росії, союз із Польщею, або принайменше невтралізація Польщі, буде головною підставою такого успіху. Спроби союзу з Польщею бували в дипломатичній історії України. Іван Виговський і Іван Мазепа старалися опертися на Польщу в обороні перед Росією. Ті спроби були невдалі. Найбільшою від'ємністю тих союзів було те, що Польща, будучи сильнішим партнером і посідаючи значну частину українських земель під своєю безпосередньою контролею, старалася використати такий союз до поновного поневолення і так сильно обкроєної Козацької Держави. Подібна некорисна ситуація існувала для України і під час союзу Петлюри з Пілсудським, що закінчився катастрофальним для України Ризьким Договором. Тепер позиція сили в потенціяльному сенсі сильно змінилася в користь України. На це складаються ряд чинників: 1) Польща контролює тепер тільки незначні окрайчики української території. 2) Під оглядом населення Україна тепер перевищує Польщу на приблизно 12 мільйонів населення. 3) Україна не має на своїй території поважніших польських меншин, що сприяли б фізично чи політично прилученню певних територій України до Польщі. 4) Під оглядом індустрійного розвитку, сирівців і технічного вишколу Україна без сумніву сильно переважає Польщу.

Крім названих чинників, є ще одна політична зміна, що виникла під час другої світової війни. Вона повинна наблизити політично два згадані народи. Маємо на увазі спільну смертельну загрозу зі Сходу, як також можливості спільної небезпеки від Заходу. Німеччина, що в минулому вважалася за природнього й фактичного союзника України, втратила після другої світової війни цей характер і показалася державою, куди небезпечнішою для України, ніж сама Польща чи інші сусіди України, за виїмком Росії. Подібно, як Росія, Німеччина не обмежувалася певними районами України в своїх амбіціях під час 2-ої світозої війни, але хотіла опанувати її в цілості. Різниця між німецькою і російською політикою на Україні полягала на тому, що Росія старалася з'асимілювати українців, тоді як Німеччина хотіла їх виселити з України, або фізично знищити. Про розмір небезпеки зі сторони німецького імперіялізму свідчить факт, що німці під час трирічної окупації України в часі другої світової війни, винищили або депортували 10 мільйонів населення України (около 1/4 всього населення).

Треба також брати під узагу й те, що остання німецька поразка на Сході не виключає німецьких поновних амбіцій у тому напрямі. Ідеї Гаусгофера, що їх Гітлер використав тільки частинно, ще й надалі популярні серед нім. військових кругів. Головним концептом цієї ідеї є те, що будуччина Німеччини лежить на Сході Европи й буде запевнена тільки в союзі з Росією. Ця теорія обгрунтовується також історичними фактами, як напр., тим, що Німеччина осягнула найбільші мілітарні і політичн користі, бувши в союзі з Росією за Бісмарка в другій половині 19-го століття і за Гітлера в роках 1939-41. Здійснення концепції Гаусгофера становить небезпеку для всіх народів Сходу, що лежать між Німеччиною і Росією, бо ясно, що німецька експанзія на Схід і союз з Росією можуть бути здійснені тільки їх коштом. Тому тісний пакт між загроженими східніми націями був би одним із засобів, щоб запобігти тій небезпеці. Але незалежно від того, чи доктрини Гаусгофера стануть провідними у заграничній політиці і чи Ліга східніх націй стане дійсністю, одна річ є ясна, що ані Польща без сильної і незалежної України, ані Україна без сильної і незалежної Польщі, не втримаються на довшу мету між німецьким молотом і російським ковалом. Тому завданням української заграничної політики буде станути на приязній стопі з Польщею і піддержувати в засаді польську суверенність над нозовідзисканими землями на Заході. Проблема втримання тих нововідзисканих територій на Заході силою факту примусить Польщу опертися на Україну і тим самим остаточно зрезигнувати із Західньої України. Не підлягає сумнівові, що нововідзискані західні території Польщі під оглядом мінеральних багатств, доступу до моря, стратегічних міркувань і економічного рівня далеко корисніші і важніші для неї, ніж Волинь чи Галичина. На опанування цих обох східніх просторів Польща не могла б собі позволити. Навіть при найбільших амбіціях, вона не мала б досить людського матеріялу, щоб їх заселити. На це вказує факт, що навіть нововідзискані землі слабо заселені, а виселені райони Лемківщини, Холмщини і Підляшшя ще й тепер світять пусткою. Є також дуже проблематичним, чи польська молода генерація, що вже народилася чи виховалася на західніх територіях, покине свої добре загосподарені міста й села на заході, щоб шукати сумнізного добробуту на непевних і чужих їм т. зв. «Східніх Кресах».

Коли Польща, мимо досвіду минулого, покине реалістичну політику на Сході і схоче відреставровувати свої «історичні границі», тоді Україна буде змушена силою факту шукати тісніших зв'язків із Німеччиною, щоб тримати Польщу в шаху на випадок непередбачених труднощів на українських східніх границях. Такий курс одначе буде крити також певні небезпеки. Він може заохотити

німціз до нового походу на Схід, що його жертвою може вкінці стати сама Україна.

Границя України з Чехословаччиною тягнеться тільки на 80 миль і не становить особливої небезпеки. Територіяльні непорозуміння між Україною і Чехословаччиною ледве чи будуть існувати. Карпатська Україна ніколи не була дозго зв'язана з Чехословаччиною і залишилася етнічно чистою від словацьких меншостей. Натомість спільна небезпека від сторони Німеччини дає підстави тісної спізпраці. Чехословаччина може стати важною для України, як продуцент зброї (фабрики Шкода) і як країна, через яку Україна може мати найкоротший шлях сполуки з Центральною і Західньою Европою. У створенні бар'єри перед можливою німецькою експанзією на Схід, Чехословаччина разом із Польщею матимуть для України важне значення.

Дальшим сусідом на південних границях України є Мадярщина, що має границю з Україною завдовжки на 80 миль. Непорозуміння між Україною і Мадярщиною в будучому зарисовується на тлі Карпатської України, на яку мадяри зисувають домагання не на тлі етнічних, але історичних підстав. На щастя для України, небезпека від мадярського імперіялізму не є поважна. Це обумовляється не тільки короткістю границь, але також нечисленністю мадярської нації (приблизно 9 мільйонів) і вигідним стратегічним положенням України супроти Мадярщини, а саме опертям на Карпатські гори. Без сумніву спільне поневолення Москвою і солідаризація українців з геройським мадярським повстанням мали б створити певні психологічні умови до майбутніх добросусідських взаємин. Одначе, всякі територіяльні уступки України були б зайві, бо навіть коли б не дійшло до порозуміння між Мадярщиною і Україною, це не створило б особливої небезпеки чи трагедії для України.

Поважніше виглядає справа з Румунією, що числить приблизно 16 мільйонів населення і що граничить із Україною на довжині приблизно 350 миль. Через довжину границь, кількість свого населення, поважні джерела нафти і стратегічне положення в напрямі на Балкани і Залізну Браму, Румунія є для України важливим сусідом, що з ним варто жити в тісних і приязних стосунках. Передумовою порозуміння буде задовільна розв'язка територіяльних проблем у Північній Буковині і Басарабії. Північна Буковина і хотинський район у Басарабії є етнографічно українськими і можуть бути полем для компромісів зі сторони України, але проблема теперішньої Молдавської Республіки може стати полем для дипломатичних комбінацій в українській заграничній політиці. Молдавська Республіка, що лежить між долішнім Дністром і Прутом з двома мільйонами сімсоттисячами населення, з своїй більшості мовно зближена до румунів. Окрім цього, ця республіка має досить поважні українські меншини й стоїть під сильним мовним і культурним українським впливом. Не виключена річ, що через довгу політичну відділеність від Румунії витворився тут своєрідний молдавський патріотизм, чи тільки існують підстави для його роззитку; цю можливість треба б використати в тому випадку, коли б не можна було дійти до порозуміння з Румунією. Ясно, що на випадок неприєднаної і ворожої Румунії було б надзвичайно нерозумно зі сторони України допустити до втілення Молдавії до Румунії, бо такий акт не тільки зміцнив би ворожу державу, але також збільшиз би більше ніж удвічі румунсько-українську границю. Тому піддержка незалежної Молдавії була б найбільш вказаною політикою України.

Із дальших сусідів України на увагу заслуговують казказькі і азійські народи, що знаходяться тепер під контролею Росії, як от Вірменія, Азербейджан, Грузія, Туркестан, Узбакістан та інші. Завданням України в тому напрямі було б зорганізувати з тих у більшості невеличких чисельно державок (жодна з них не переходить чисельно шости мільйонів) певний політичний і економічний бльок, що міг би протиставитися евентуальній поновній російській агресії. Україна, що ніколи не була територіяльно заінтересована в тому напрямі і не має жодних традиційних непорозумінь із тими народами, могла б успішно зайняти ролю безінтересовного провідника між цими націями і невтрального модератора їх численних антагонізмів.

Підсумовуючи все дотепер сказане, хочу зазначити, що коли Україні вдасться закріпитись на власній території і наз'язати приязні стосунки з більшістю своїх сусідів, то перед нею розкриються перспективи стати провідною державою на Сході, довкола якої будуть гуртуватися інші народи. На це складається ряд чинників:

1) Народи Східньої і Центральної Европи, що пережили смертельну небезпеку російського й німецького імперіялізмів, шукатимуть можливости опертися на державу, що була б реальною силою і не мала б імперіялістичних амбіцій. Заморські держави, як Америка й Англія, через своє географічне положення і традиційну незаінтересованість у Східній Европі, не можуть бути певною запорукою перед німецькою чи російською експанзіями, тим більше що вони ніколи не будуть загрожені безпосередньо. Франція, ослаблена двома світовими війнами і складними політичними перемінам всередині держави, ледзе чи зможе відзискати своє колишнє провідне становище в близькій будуччині. Італія має традицію мілітарної імпотенції, Польща — чисельно і економічно заслаба, щоб грати провідну ролю на Сході.

Із цих причин Україна, із своїм сорокамільйоновим населенням, економічною самовистарчальністю, відсутністю імперіялістичних зазіхань і головне завдяки своєму центральному положенню між теперішніми сателітами й бльоком народів Казказу та Азії, має потенційно всі вигляди, щоб зайняти провідне становище.

Ганна Черінь

УКРАЇНЕЦЬ ЯВОРСЬКИЙ І АМЕРИКАНСЬКА ІСТОРІЯ

Д-р Олександер Сасс - Яворський з дружиною після вигри $ 128.000.00

Перейшовши Рубікон 64.000 долярів, Олександр "Сасс" Яворський знову з'явився у вівторок 9. лютого 1958 на телевізійній програмі на станції ч. 2. Поява його симпатичного, щирого й трохи хитрого обличчя викликала бурю оплесків. За ці кілька тижнів авдиторія звикла до Яворського і тішиться його дотепами й тією рішучістю, з якою він, немов нурець за перлами, відважно поринає в глибини американської історії.

— Добрий вечір, Сасс, — приязно привітався до нього керівник програми.

— Добрий вечір, Гел, — привітався й собі Яворський, за тутешнім звичаєм вживаючи перше ім'я.

— Називайте мене краще "Містер Марч", — сміючись, заперечив Гел. Справа в тім, що в українській вимові це ім'я звучить так саме, як і слово "гел", що означає "пекло'.

— Що ж Ви робили цей тиждень? — запитав далі Гел Марч, розраховуючи на якесь веселе слово й знаючи наперед, що від Сасса він отримає міх сміху.

— Приймав різних славних гостей, що хотіли зо мною познайомитись. Мене навіть поцілували дві королеви.

— Дві королеви!?

— Так, королева стейту Луізіяна і Бавовняна Королева 1958 року.

— А що ж на це "мама'?

— Нічого, сиділа між мною й ґовернером Луізіяни й мило посміхалась, а дома завдала мені перцю.

— Ну, і як же Ви дали собі з нею раду?

— Та взяв гітару, заспівав їй доброго українського романса, поцілував і все уладналося.

— То Ви й співаєте!?

— Не дуже добре, але дуже голосно!

— То може якийсь бізнес на цьому зробите!? Ще буде якийсь український Елвіс Преслі!

— Ні, краще я співатиму своїм пацієнтам...

— Які щасливі бики та корови, — комічно зітхнув Гел Марч і перейшов до діла.

— Як же Ви вирішили: підете ще далі?

— Піду, хіба що Ви самі мене спините.

Заля відповіла оплесками. На хвилю промайнуло на екрані стурбоване, але гарне лице дружини Яворського, відомої для авдиторії, як "Мама". Яворського відвели до кабіни. Три питання, як три величезні секвої, виросли зненацька перед ним, з багатьма розгалуженнями й подробицями. Дряпаючись на одне з дерев, Сасс мало не увірвався. Мова йшла про колишнього національного героя Бенедикта Арнольда, що під час сніданку з Лафаєтом і Гемілтоном отримав загадкового листа, раптом встав, вийшов і більш ніколи не повернувся.

Коли? Хто? Чому? Що сталося? На все це Сасс легко й широко відповів. Остання гілочка легенько хрустнула:

Від кого був той лист?

— Лишімо це на останок, — схвильовано промовив Яворський і перейшов до інших двох кислатих питань. Впоравшись із ними, при кінці він таки ухопив і ту останню подробицю: Джемесон — було прізвище того, хто написав листа, що призвів Арнольда до зради своєї батьківщини. Висота 80.000 осягнена!

Авдиторія плеще в долоні, промайнуло на екрані щасливе обличчя "мами", щира усмішка українського друга — Степана, ще раз прощальний помах руки Яворського...

Як тепло стало на серці, коли наш земляк здобув рекорд у знаннях історії країни, куди він щойно прибув! Як приємно похвалитися ним, похвалитися серед своїх співпрацівників, що теж бачили його вчора на телевізії!

Ще тепліше робиться від того, що цей розумний, милий чоловік не підстригається під якусь "модну" зачіску, а таки тримається своєї нації. Адже всі знаємо, що часом одна яскрава особистість зробить більше, ніж довголітні зусилля цілої спільноти. Загал завжди швидше зверне увагу на яскраву зірку, ніж на буденне явище.

Тільки ж біда нам, українцям, що наші таланти, наче Антей, лишень тоді тримаються рідної землі, поки вони відомі тільки серед своїх. Але як тільки вони пробились у Голівуд чи Метрополітан, то вже й не впізнають своїх. Чому, наприклад, один кіножурнал подає справжнє ім'я Наталі Вуд як "Городенко", другий — як "Захаренко", а інший — "Наташа Гордін"? Тому, що їй до того байдуже, бо вона своєї национальности не наголошує, як те роблять ірляндка Марін О'Гера, шведка Аніта Екберґ чи німка Марія Шелл.

Похвала Олександрові Яворському за те, що слава не затуманила його козацького розуму, що при кожній нагоді він виставляє наперед українську націю і тим залишає добре враження про наш цілий нарід. Саме тепер, коли Яворському доводиться зустрічатися з багатьма впливовими людьми — високими урядовцями, журналістами, артистами, ученими, коли до голосу цієї людини непересічних здібностей і знань дослуховується ввесь американський загал, ми покладаємо на нього наші найкращі надії і сподівання. Слава Яворського — це слава українського народу.

ЗАМІСТЬ $ 38.90 ЛИШЕ ЗА $ 33.90

на сплати по одному долярові тижнево можете придбати тепер

комплет видань Видавництва М. Денисюка
22 дотепер видані книжки в твердій оправі з позолоченням

Замовлення слати на адресу:

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING CO.
2228 W. Chicago Avenue, Chicago 22, Illinois — U. S. A.

Іван Кедрин

ВІЙСЬКО, КОМБАТАНТИ Й ІДЕОЛОГІЯ

В усіх регулярних арміях завжди обов'язував принцип так званої аполітичности. Тому «так званої», бо вона не мала означати незнання вояків щодо політичних цілей, за які армія мала битись із ворогом, ані байдужности до тих цілей. Дисципліна супроти військового командування та послух супроти кожночасного легального проводу (державного уряду), покликаного для формулювання політики, далеко не покризались і не покриваються з політичною індиферентністю. Особливо, коли під поняття політики в її найширшому розумінні, ще за Аристотелівською дефініцією, підтягнути всі публічні справи, отже відношення до основних проблем батьківщини. Але й «чистий» патріотизм теж годі цілком відмежувати від політики. Ось, напр., вже школярам відомо, що Мільтіяд під Маратоном чи Темістокл під Салямітою тільки тому з маленькими силами могли святкувати перемоги над куди більшими ворожими силами на суходолі і морі, що їх вояки й моряки були перейняті духом глибокого патріотизму. Але їхній патріотизм не в'язався тільки з географічними і етнічними поняттями батьківщини, а з поняттям такої Атенської республіки, як вона нею була тому 2.500 років.

Тому саме про аполітичність війська треба говорити в лапках. Це найпримітивніша правда, що на бойову вартість вояка (армії) складається в однаковісінькій мірі вишкіл і озброєння з одного боку, як речі натури матеріяльної, прикмети набуті рутиною чи завдяки доброму апаратові військового вивінування і постачання, — як, з другого боку, його висока мораль. А на ту мораль складається інтелігенція вояка і його відданість справі, за яку він воює. Отже прищеплювання воякам «політграмоти» зодилось у різних військах від давніх часів, ще й за добровільного набору, а тим паче в арміях із обов'язковою рекрутацією. Правда, це «повчання» відбувалось різно, але, бувало, і Наполеон виголошував перед кожним боєм промови до своїх вояків. Він закінчував їх окликом «Хай живе Франція», а вони відгукувались «Хай живе імператор». Імператорський Наполеон надихував вояків бойовим запалом не тільки тому, що вони обожували його, як полководця, а й тому, що він персоніфікував у їх очах Францію, якій вони допомагали вкриватись славою на бойовищах тодішнього світу. Години «школи», як вони відбувались в другій половині 19 ст. в Прусії, потім у Гогенцоллернській Німеччині (після розгромлення Франції 1870) і в Габсбурзькій Австрії стосувались, очевидно, засвоєння вояками бодай мінімальних відомостей про рідні країни та їх володарів, як це проповідувала тамошня офіційна наука та ще й у касарняному виданні. З поступом часу і поширенням громадянських прав поширювалась і політграмота у військах. Відомо, що хоч аполітичність в американських збройних силах стосується все ще заборони брати активну участь в партійно-політичному житті під час перебування в актизній службі у військовій уніформі, проте американські вояки, як і англійські чи теперішні німецькі, голосують під час парляментарних виборів на партійних кандидатів. Значить, їм не забороняють зберігати й під військовою уніформою партійно-політичний світогляд. Поєднати військову дисципліну і льояльність у відношенні до кожночасного державного уряду з політичними правами громадянина — це завдання штудерного устрою в новітніх арміях. Ми залишаємо на боці армії авторитарних держав — гітлерську й фашистську та совєтську й сателітні. Там завжди впоювали у вояків вчення, прикметне тим системам. Армія в СССР мала й офіційну назву «збройного рамена компартії», а все ще не зовсім ясна історія викинення Жукова вказує на завжди актуальний там конфлікт поміж військовим старшинством і цивільним партійним комісарством.

Все це тільки пригадка загально відомих правд і фактів. Вояк в уніформі стоїть поза і понад партіями, поза і понад актуальною внутрішньо-політичною і міжпартійною діяльністю. З відходом із війська він стає членом комбатантської організації. Вона об'єднує колишніх вояків різних партійних світоглядів, але однозгідних щодо такої широкої платформи, яка власне й уможливлює одну ідеологію кожної окремої комбатантської організації. Ця ідеологія не покривається тільки з державницьким патріотизмом, бо всі комбатантські організації, як, напр., Американський Легіон, приймають на своїх конвенціях резолюції в дуже конкретних, практичних і актуальних справах, при чому, очевидно, зобов'язує принцип більшости, бо різні проблеми викликують палкі дебати і проходять інколи навіть невеликою більшістю. Ясно, що тією найширшою ідеологією, що об'єднує комбатантів американських, англійських, французьких чи грецьких або турецьких, є завжди національно-державна концепція, тісно пов'язана з даним державним устроєм і суспільним ладом, в даною державно-суспільною традицією і даним політичним кліматом країни. Англійський комбатант може бути соціялістом, лібе-

ВІД РЕДАКЦІЇ

Цією статтею заторкнуто вперше в нашій публіцистиці питання ідеології війська. Редакція «ОВИДУ» вважає, що проблема дуже важлива й варта широкого обговорення, а тому охоче подала статтю до загального відома, хоч не з усіма тезами Шановного Автора можна погодитись. Треба сподіватись, що зачеплене питання викличе серед знавців справи певний інтерес, і тим буде започаткована відповідна дискусія, на що редакція «Овиду» радо дасть місце на сторінках журналу.

ралом чи консерватистом, але він є в широкому понятті демократом, льояльним супроти панівної династії і конституційно-монархічної системи. Ветерани кайзерської армії з першої світозої війни мали глибокий сантимент до колишньої монархії і були насторожені супроти демократизаційних — зрештою дуже плитких і поверховних — реформ за Веймарської республіки, що не зачіпала вишкільних принципів і атмосфери старо-пруського військового «дриллю». Чи можна сумніватися, що американські комбатанти об'єднані ідеологією, що сформувалась із філософії американської Конституції, її творців і носіїв та з усього політичного клімату сучасної їм Америки?!

Все це стосується існуючих держав і їхніх регулярних армій. У пристосуванні до української дійсности справа складніша. Бо української держави тепер в дійсності нема, а існуючі на еміграції комбатантські організації складаються в колишніх вояків різних формацій. Одні з отих формацій були частинами рідної регулярної армії з часів існування української державности, інші були членами однородно-українських формацій, але в чужих уніформах, з чужим вищим старшинським корпусом і без рідних прапорів, інші знову стояли від часу свого формування під впливом партійно-політичної організації, що й надалі зберегла серед них свій ідеологічний вплив, а ще інші були просто українцями в не-українських арміях, що з них одні були займанщицькі (австрійська, польська, совєтська), інші — арміями, духозо куди ближчими, бо з країн нового поселення (американська, канадійська, австралійська). Всіх їх єднає одно: український патріотизм. Але любов батьківщини та бажання для неї держави — це не ідеологія. Ідеологія починається з моментом кристалізування політичного світогляду, як має виглядати рідна держава, як вона має бути влаштована, яке має бути в ній життя. Ідеологія ж комбатантів, як ми вже вище згадали, тісно пов'язана з вояцьким минулим: навіть вояків різних політичних світоглядів спільне перебування в тому самому військовому з'єднанні, з виразним власним, сказати, політичним кліматом, споює не тільки спільними пережиттями, спільним сантиментом до тих самих вояцьких пригод, до тієї самої військової формації, але й тією ідеологією, яку вони приймають, як річ самозрозумілу, або якій піддаються підсвідомо.

Нема ніякого сумніву, що ця проблема пов'язана з невеселим фактом, що українські комбатанти в Америці, отже люди зрілі й найбільш свідомі, все ще воліють перебувати в кількох комбатантських організаціях, ніж з'єднатись в одній. Розуміючи специфічний сантимент колишніх вояків до «своєї» формації та маючи на увазі фактичні окремі цілі деяких комбатантських гуртів, Головна Управа Об'єднання б. вояків-українців в Америці, заснованого в 1949 році з активною участю існуючої раніше в ЗДА Стрілецької Громади, що тоді самороз'язалась і цілістю вступила до ОбВУА, ото ж Головна Управа цієї організації змінила статут, узівши широку автономію для окремих комбатантських організацій, з залишенням їм їхньої назви й їхнього внутрішнього керівництва; допущено навіть членство не тільки фізичне (окремих осіб), але й правне (цілих організацій). Не вважаючи на це, процес «комасації» поступає черепашиною ходою: до одних Відділів ОбВУА вступила частина членства Братства кол. вояків І Д УНАрмії (популярно зв. «дивізійниками») і Братства б. вояків УПА, — до інших Відділів, напр., в Нью Йорку, не вступив буквально ні один побратим. Зате дуже відрадне явище, що до ОбВУА вступило чимало т. зв. «корейців», молодих українців, що вже в рядах американської армії відбули важку воєнну кампанію в Кореї. Будучи вже — чи маючи право бути — членами Американського Легіону, вони, ветерани американської заморської війни, не підносять ніяких зауваг під адресою ідеології членства ОбВУА. Зате саме збоку колишніх вояків-українців, що вже як комбатанти прибули з хвилею нової імміграції, чути час до часу дивний закид: консолідації українських комбатантів в Америці перешкоджає, мовляв, надто тісне пов'язання Об'єднання б. вояків українців з ідеологією Державного Центру на чужині. Як би — чуємо — більшість членства ОбВУА не стояла на такому «вузькому» становищі, а займала «ширше», то й консолідація пішла б легше, бо інші комбатантські організації не стоять на позиціях УНРади. На такий погляд у чималій мірі склалася мода, введена від якогось часу, щоб не говорити про Українську Народню Республіку, себто ту державу, яку ми мали до часу завалення її воротами. тільки про Українську Державу, інколи з прикметниками Соборна і Самостійна, інколи без них. Забувається при цьому, що саме Українська Держава це була офіційна термінологія державно-політичного твору за часів гетьманщини Пазла Скоропадського. Чому Українська Народня Республіка, що її Дієва Армія вміщала з своїх рядах визнавців всіх партійно-політичних програм, мала б бути вужчим поняттям, як гетьманська Українська Держава?! Але коли навіть ті, що вживають такої термінології, не мають на увазі держави Гетьманського періоду, а державу в найширшому розумінні, а пишуть її з великої літери тільки з пошани до поняття, — то й тоді така подвійна термінологія вводить плутанину в політичну думку чи сприяє плутанині.

Найбільше нещастя саме в хаосі української політичної думки, що настав в останньому десятиріччі та що його яскраві прояви можна зауважити і в наших останніх днях. Спантеличення української політичної думки стосується передусім воскреслого з часу злої пам'яті радянофільства 20-х років на еміграції у Відні і Празі та в Галичині, воскреслого, наче злий дух, питання: «УНР чи УССР». Ма-

ємо вже цілі статті на тему, що не слід зберігати основної української національно-політичної ідеології Української Народньої Республіки, яку, мовляв, слід передати до архіву, як перестарілу. Настали знову проповідники «реалізму», що кажуть орієнтуватись на «дійсність» в Україні, повторюючи точнісінько ті самі аргументи, що їх Крішна Менон уживає в користь допущення Комуністичного Китаю до Об'єднаних Націй. Маємо знову, як у згаданих 20-х і 30-х р.р. та в другій половині вересня 1939 року в Галичині, переконування нас, що в Україні «змінилось», що большевики вже не ті самі» і що зміни в Україні такі глибокі, що треба переставлятись на «еволюційну боротьбу». Ті самі діячі, що недавно ще не написали двох рядків, щоб тричі не згадати про «Воюючу Україну», тепер впевняють, що воювання скінчилось і повинно скінчитися, бо за післясталінського режиму Хрущова настала така зміна національної політики, що треба в «еволюційній боротьбі» використовувати її для осягнення дальших покращань. Дійшло вже до того, що в офіційному органі Українського Конгресового Комітету появляється одвертий лист до Нікіти Хрущова, з усіма куртуазійно-дипломатичними реверансами, титулятурою «гоноpейбл сер» і запевнюванням про глибоку пошану до такого шанобливого достойника. На сторінках дуже поважного американського часопису рекомендується українським вченим брати участь у з'їзді істориків у Москві, очевидно з вірою, що тамошній виступ українського делегата в дискусії (якщо йому й дозволили б говорити до кінця), може бути добрим вкладом в еволюційну боротьбу за правилами льояльної опозиції (Цікаво, що Редакція того часопису не вважала навіть за відповідне зазначити при тій статті її дискусійний характер).

Воскреснення питання «УНР чи УССР» зводиться до такого сумніву; чи піддержувати існуючу між двома світовими війнами концепцію, що Українська Народня Республіка існує для українського народу далі, як його ідея і ціль, а українці поза межами СССР зобов'язані ту ідею активно підтримувати всіми можливими способами, та що УССР — це створена окупантом з тактичних причин, як вентиль для українських настроїв і аспірацій, **фікція,** це окупаційна система — чи погодитись, що УССР — це наступниця УНР, що-правда з поганими керівниками, поганим змістом і в поганій залежності від Москви, але все ж **держава,** яку треба респектувати, як державу?! Як сказано. на цю тему появились уже в пресі цілі статті, а практичний підхід до проблеми перебування УССР в Об'єднаних Націях переступає межі академічного характеру згаданої дилеми. Хаос політичної думки полягає в тому, що деякі дискутанти всуміш переплутують поняття національно-державної ідеології і актуальної тактики. Автор цих рядків вважає, що зроблено величезну помилку засадничого характеру, що Державний Центр УНР на еміграції активно включився буз в акцію за збереження членства УССР в Об'єднаних Націях. Другу помилку зроблено, не пояснивши українському громадянству, що цих заходів уживано з суто-тактичних причин і не підкреслено дуже чітко негативне відношення не тільки до нинішніх московських ставленників, що виступають як репрезентанти УССР, компромітуючи в очах всього світу саму ідею державности України і саму назву України, але й до самої концепції УССР. Тільки загорілістю міжпартійної боротьби в українському громадянстві поза межами України можна пояснити той дивогляд, що деякі діячі, що самі себе окреслюють як націоналістів, ото ж — за догмами націоналізму — повинні б проповідувати віру у власні сили народу, які (використувавши, очевидно, у відповідний момент, міжнародну кон'юнктуру і відносини знутрі СССР) відновлять українську державу і скажуть зовнішньому світові шанувати Україну саме за її силу та її істотний вартісний **зміст,** самі такі націоналістичні діячі поручають «реалізм». У метушні, що счинилася в усьому українському національному таборі в Європі й Америці у зв'язку з плянами ревізії чартеру Об'єднаних Націй, при чому мало б потерпіти членство УССР в ОН, можна було ствердити м. і. таку повну непоінформованість наших земляків в суті американської політики, що у виступах американців проти існування УССР в Об'єднаних Націях вони добачували інтригу російських еміґрантів чорносотенців та антиукраїнську тенденцію Америки. Внаслідку українці, обурившись, відразу виступили в ролі палких оборонців УССР в ОН. Плутанина «УНР чи УССР» відбилась глибоко і на внутрішньо-українському терені, у відношенні до Державного Центру УНР на чужині. Ніде інде, як у хаосі політичної думки криється джерело комбінації, щоб або цілком скасувати Держазний Центр, або звести його до ролі осередку кількох партій, для яких УНР не є архівом, а для зосередження всіх конструктивних сил на еміграції покликати окреме тіло, якийсь Комітет чи Раду, тільки не Національну, бо ця назва ніби скомпромітована.

Українська Національна Рада — це одна із складових частин Державного Центру і вона може бути, або ні; можна її теж цілком переформувати і щодо принципу творення, і щодо скількости членства. Що більше: навіть Державний Центр УНР на чужині, оформлений законом Ради Республіки на початку 20-х років у Тарнові і зреформований в 1948-му році у Мюнхені, може перестати існувати. Але чи з тим моментом перестала б існувати Українська Народня Республіка в ідеології тих комбатантів, що за неї боролись?! Маємо враження, що коли інші побратими з-поза Дієвої Армії УНР і УГА, приналежної до з'єдинених армій, докоряють за **«унр-івську ідеологію»** членам ОбВУА, то вони не зовсім усвідомлюють, що ця ідеологія

зв'язана з цілим вояцьким минулим членів ОбВУА. А коли «унр-івську ідеологію» утотожнюють тепер у деяких партійно-політичних середовищах з «партійною ідеологією», то це тільки жалюгідний наслідок тієї партійницької гризні, що коміть головою поперевертала поняття і штовхнула українську громаду на еміграції в той стан атомізації і прострації, як він є нині.

Сьогочасний стан української політичної думки та проблема української національно-державної ідеології так тісно пов'язані з питанням ідеології в українських комбатантських організаціях, що годі цілком розмежувати ці дві теми. Знаємо, що існує теза: Українські вояки — і колишні вояки — мають проповідувати українську державність без уваги на її соціяльно-політичний устрій і без уваги на те, чи це буде республіка, чи монархія, держава клясократична чи безклясова, чи її економіка буде оперта на приватному виробництві і збуті, чи земля, промисл, торгівля і фінанси будуть в тій державі державною власністю і державним апаратом керовані. Отака, мовляв, ідеальна над-партійна і над-устроєва ідеологія повинна присвічувати комбатантам і вона єдино може об'єднати. Відповідь: така ідеологія не існує. Це не ідеологія, а просто патріотизм, який хоче своєї держави. «Яканебудь, аби була» — це «кредо» сірого громадянина і воно робить йому честь. Але воно не робить чести українському комбатантові в другій половині 20 сторіччя, від якого вимагається вже не тільки патріотизму. як чуттєвого вияву, а державно-політичного світогляду. І не є правда, що колишні вояки мають обмежуватись до того найширшого патріотизму та обминати виразний світогляд, як щось, що перешкоджає єдності організації і єдності духу. Де у широкоду світі була така комбатантська організація, що не мала своєї виразної державно-політичної ідеології?! Кожна окрема армія творила її відповідно до часу й світу ідей, коли діяла. Польський Зв'йонзек Легіоністів мав так само свою ідеологію, як організація чеських легіоністів. Американський Легіон, що про нього ми вже згадували, має в своїх рядах також людей різних поглядів, але як цілість він не обмежується признаванням тільки найширших канонів патріотизму, тільки знає, за яку Америку його члени воювали і якої вони хочуть надалі.

Гасло «Будь-яка українська держава, аби була» може бути силою військової формації тільки на короткий час. Військова дисципліна і льояльність супроти кожночасного політичного проводу не вдалі заступити вояцькі його світогляд. Цього вчать приклади всіх сьогочасних армій, на це маємо повчальні прецеденти й із українського минулого. У 1914 році силою УСС-ів був саме такий найширший патріотизм. Брак державно-політичного світогляду тієї елітарної формації в Українській Галицькій Армії став згодом головною причиною тієї глибокої психічної кризи, що настала була при зустрічі з подіями й відносинами, до яких усусуси ідеологічно не були підготовані, при всій своїй ідеальній національній свідомості, при всій своїй дисципліні і всьому патріотизмові. Відсіль заколот думок, що прийшов із зустріччю з наддніпрянським тереном революції. І Зятківська умова з Денікіном і створення ЧУГА (Червоної УГА) не були б прийшли виключно тільки під тиском скрутних обставин, коли б не було підложжя для ідеологічного розгублення, того підложжя, що його облегшив отакий над-над-ідеологічний сантиментальний патріотизм.

Гурт комбатантів із часів визвольної війни 1917-21 р.р. щораз маліє. Вони визнають ідеологію, що нею була сповнена їхня армія. І всі комбатанти можуть мати спільну національно-державну ідеологію, коли 1) підходити до цієї проблеми не з партійного, а державницького становища, не з погляду тієї партійної організації, до якої тепер даний комбатант належить, а з погляду тієї платформи, що може об'єднати всі партії, залишивши їм їхні програми і 2) коли всі комбатанти визнаватимуть не тільки в теорії, а в практиці принцип толеранції. Тільки наївний може думати, що з упадком большевизму «автоматично» перекреслиться весь час, що минув від революції в 1918 році, і що так само «автоматично» настане поворот до Української Народньої Республіки з часів Центральної Ради чи Трудового Конгресу. Ясно, що відбудова української держави буде вестись людьми іншої психічної структури, ніж були діячі з 1917 року, а кожне діло роблять люди. Дійсністю в Україні не буде спадщина царської Росії з її поміщицькими латифундіями, тільки спадщина СССР з державною системою господарки. Замість болячки «малоросів» буде болячка «совєтських людей». Ясно, що в питанні збереження колгоспів чи привернення приватної земельної власности меншу ролю гратимуть доктрини, ніж такі дуже прозаїчні й практичні питання, як, напр., питання наявности живого й мертвого реманенту, — не то тракторів, а коней і старомодних плугів, корів та домашнього птацтва для селян. Будуть інші відносини, інші люди, інший світ думок, інша міжнародня кон'юнктура. Але якась історична тяглість завжди буває. І виходячи саме з нинішнього 1958 року, а не з 1918-го з-перед сорока років, можна спитати: який інший устрій практично найможливіший в українській державі, будованій на руїнах большевизму, як не устрій демократичний.! Продовжування соціялізму з диктатурою пролетаріяту, але тепер уже ніби тільки українського, чи монархізм, що його впродовж кількадесяти років вся наука й пропаганда в СССР утотожнювали з чорною реакцією?! Який інший устрій, як не тільки демократичний, буде реально можливий в Україні, коли третя світова війна буде вестись між двома таборами: світової демократії і большевицької дикта-

тури? І тому й не гудім Українську Народню Республіку, як архівний експонат.

Комбатантські організації в усьому світі є саме об'єднанням гуртів, покликаних для плекання історично-вояцької традиції. Яку традицію може плекати українська комбатантська організація, що поклала б хрестик на українське минуле з рр. 1917-21?! До яких світлих моментів вона могла б нав'язати? До часів княжих, козацьких, історичної Гетьманщини чи «1-ої Української Армії» маршала Конєва?! І чи роки визвольного зриву та період Української Народньої Республіки вкрили нас стидом?! В 40-ві роковини тих подій ми можемо направду чистим серцем і чистими устами не гудити, а прославляти той український зрив в років 1917-21, що ввійшов в історію України з усіма тодішніми своїми помилками, усіми промахами, усіми недоліками. І з Українською Народньою Республікою, такою, як вона була, далеко недосконалою, але такою, що була величною спробою із руїн Гетьманщини з 18-го сторіччя, з мовчазної пустині, де «від молдазина аж до фина все мовчало» — створити направду новітню українську державу, що мала свою Армію і залишила її ветеранів. Вони вимірають у повній свідомості, що молодші українські комбатанти з інших армій мусять продовжувати культ української збройної сили і культ української державної традиції. Всі суперечки, як це робити, смішно малі й мізерні, в порівнянні до цілей, що стоять перед комбатантами, і до завдань, що їх вони мають виконати.

Р. В.

З ДАВНОМИНУЛИХ ДНІВ

(Відгук на Валентинозу Перезву)

I.

Коли О. Олесь, перебуюючи у Відні, видав у 1921-му році під псевдонімом В. Валентин свою збірку сатиричних віршів «Перезва», — він викликав не абияке замішання в українському еміграційному суспільстві. Сама «Перезва» стала тепер бібліографічною рідкістю, а молоде покоління української еміграції, мабуть, і зовсім не знає про існування цієї збірки. Проте роля «Перезви» має для оцінки поезії О. Олеся не абияке значення.

Ніжний поет журби й радости, що вмів так палко співати про любов, як мало хто з українських поетів, у цій збірці переродився на їдкого сатирика, що зумів нещадно вдарити по найболючіших сторінках нашої визвольної боротьби. Не називаючи нікого на ім'я, О. Олесь дуже прозоро і яскраво змалював більшість визначних діячів нашої відродженої державности з їх вольними і невольними помилками. Перезва викликала, очевидно, велике обурення, то ж і реакція на неї була різна. Хто навіки розшайомився з поетом, хто намагався з Олеся зробити замаскованого комуніста, хто нахвалявся «чинно зневажити» його за образу чести. Із самої реакції видно, що маленька збірочка поезій виконала своє завдання, як сатира.

Але ця сатира вимагала відповіді. Занадто болючий був удар для соціялістичної провідної верстви молодої держави, щоб його можна було збути мовчанкою. Реакція заторкнених осіб, як ми бачили вище, була дуже непереконлива, а вже ні в якому разі не могла бути справжнім контрударом з площині, де так майстерно діяв О. Олесь, бичуючи нездібних будівничих молодої держави. Відповідь *) на цю збірку прийшла звідти, звідки її найменше сподівався О. Олесь. І вона була для нього, як поета, дуже болюча. Ось текст того, тепер вже грунтовно забутого вірша, — що оце друкується вперше:

Враження від «Перезви»

«Roi est mort, vive le roi!»..
Колись у Франції кричали.
Те ж серед суму і печалі
Твердить письменників сім'я
У Герренгофі [1]). Як один,
Всі разом і зокрема кожний
Твердить і злидень, і зельможний:
«Помер Олесь, — жив Валентин!»
Сумує Герренгоф увесь,
Жалобу одягає преса,
І нишком думає Колесса, [2])
Що Валентин — вже не Олесь.
Директорам [3]) забито клин
Обом, зовсім без милосердя,
Вони ж твердять із пересердя:
«Помер Олесь, — жив Валентин.»
Ущухло шестеро зорон, [4])
До Львова Скороход [5]) тікає,
А Сірий [6]) думає-гадає:
«Не принесу я сто корон
На примхи видавництва «Млин». [7])
Нехай воно собі сконає,
Нехай вся Україна знає,
Що «вмер Олесь, — жиз Валентин».

*) Очевидно, не згадуючи кількох обговорень «Перезви» у пресі.

У вілі Залізняк [8]) засів,
Та з кислим сміхом розглядає,
Кого ще Перезва чіпає.
І у розпуці порішив,
Що вихід має лиш один:
Притьмом Василька попрохати
Корон Олесю не давати,
Бо вмер Олесь, — жив Валентин.
Макар [9]) на ввесь світ наріка,
Есери праві всі сердиті,
А ліві, ті не в тім'я биті,
В них мудра думка зникла:
Щоб не було таких новин,
Поради в діда [10]) попрохати
Та вістку до Москви подати, [11])
Що вмер Олесь, — жив Валентин.
Всю Перезву перечитав,
Але не втішився Карманський. [12])
А на Парнасі вже Турянський [13])
Своїх всіх друзів поскликав.
Шекспір, і Шіллер, і Расін,
Шевченко, Гете гомоніли
І враз з Турянським порішили:
«Помер Олесь, — жив Валентин».
Старий Іуда-журналіст [14])
Зі злости навіть зеленіє,
Ніяк збагнути не уміє:
Як він, управний шантажист [15])
І рабенштайнський дворянин,
З свинею все міг проморгати...
Тепер же мусить написати:
«Помер Олесь, — жив Валентин».

Цей вірш зберігся в архіві А. Жука і він його переслав 2. березня 1957 р. разом із примітками пані К. Антонович до Вінніпегу. Ось примітки А. Жука (в дужках доповнення автора статті):

1) Кав'ярня на Герренштрасе в 1-му бецірку Відня, де сходилася щодня українська еміграційна публіка.
2) Професор української літератури (спочатку у Львівському університеті, де був наступником Омеляна Огоновського, опісля Карлового і Українського Вільного університетів у Празі. Помер 1945 р. Великий прихильник Олесевої поезії і один із інспіраторів святочного акту, яким О. Олеся зроблено почесним доктором УВУ).
3) Члени Директорії Швець і Макаренко, що тоді «урядували» в Відні.
4) Воронами називано представників української кооперації (О. Степаненко, А. Сербиненко, Филипович та інші) — в даному разі дужки п. А. Жука.
5) Скороход — це невдачний український дипломат Є. Голіцинський! (Хоч, треба додати, зручний і практичний підпільник). Під час першої Світової війни він двічі переходив через фронт для утримання зв'язку між українцями під російською і австрійською окупаціями.
6) (Юрій Тищенко) — Сірий, директор видавництва «Дзвін», приятель Олеся, обіцяв дати гроші на друк «Перезви», але не дотримав обіцянки — не з «принципіяльних» причин, а тому, що не мав готівки (Помер кілька років тому в ЗДА). Натяк на вірш у «Перезві»: «Чи принесеш Ти сто корон...».
7) Під такою видавничою фірмою вийшла «Перезва», на окладинці якої заповідався друк ряду інших сатиричних творів В. Валентина.
8) Залізняк Микола був кумпаном Василька від «високої політики» за Австрії і дійшов тоді до власної вілі під Віднем. Ця приязнь збереглася і за У.Н.Р., коли Василько авансував на фактичного шефа українських дипломатів. Олесь також числився в дипломатах. З цього приводу Олесь мав також якісь претенсії до Василька!
9) Макар Кушнір, визначний політик соціялістів-федералістів. Всезнайко!
10) Дід — проф. М. Грушевський.
11) Олесь мав претенсії до видавництв на Україні за друкування його творів.
12) П. Карманський — відомий поет і теж дипломат. Можливий автор, або співавтор цього вірша.
13) Турянський, претенсіональний белетрист. Був коротко в центрі уваги за свій твір «Поза межами болю» (на думку пок. О. Грицая — плагіят).
14) Іуда — журналіст. Віктор Піснячевський, редактор «Волі».
15) Рабенштайнський дворянин — натяк на приятельство Піснячевського з Василем Вишиваним, що жив у Рабенштайні.

II.

Хто ж був автором цього вірша? П. А. Жук висловлює тут свій здогад, що автором може бути П. Карманський, а в іншому місці твердить, що автором міг би бути й сам О. Олесь. Міркування п. А. Жука в даному разі базуються на тому, що вірш «досконалий формою, змістом і гарною мовою» (лист від 12. травня 1957). Здогади ці неправильні. Що автором не був і не міг бути Карманський, це легко довести. Цього вірша не міг написати ніхто із західніх українських земель, зокрема в 1920-му році! І лексика (думає-гадає, кислий сміх, гомоніли, Іуда, дворянин, тощо) і деякі синтактичні властивості і фразеологія і наголоси вказують на те, що автором мусів бути хтось із східніх українських земель. Олесь ним не міг бути хоч би вже тому, що він не погоджувався із змістом, а також тому, що вірш його вразив дуже прикро.

Був ним Дмитро Антонович, пізніше професор Українського Вільного Університету в Празі. Вірш пущено в рух, і він скоро набрав дуже великої популярности у Відні. Сам О. Олесь довго не міг знайти автора цього вірша і часто говорив: «Як би я знав, що Дмитро Володимирович пише вірші, я б знав, що це написав він». Очевидно Д. Антонович говорив із Олесем і висував концепцію, подібну до висловленої у вірші-сатирі, що й давало підстави висказувати О. Олесю таке твердження. Опісля він таки довідався (імовірно від Ю. Тищенка-Сірого), що цього вірша і справді написав Дмитро Володимирович Антонович і на цьому перервалася довголітня щира дружба між О. Олесем і Д. Антоновичем, що почалася ще довго до революції. Олесь був поетом нумер один у журналі «Сяйво», що його видавали спільно І. Стешенко і Д. Антонович напочатку другої декади нашого століття в Києві; Олесь був частим гостем в домі Д. Антоновича у Києві, а під час багатомісячних подорожів Д. Антоновича з родиною до Італії Олесь із родиною жив у домі Антоновичів (зокрема в 1912-му році); перед тим Олесь також їздив з Антоновичами до Італії. А тепер, в 1921-му році, О. Олесь, довідавшися, що автором є Антонович, при одній нагоді зробив вигляд, що його не помі-

тив, після чого Д. Антонович, уважаючи це міщанством гніватися за жарт, припинив знайомство з Олесем, що не дизлячись на спроби помирити їх, так і не відновлено до смерти обидвох. *)

III.

Наприкінці варто сказати ще декілька слів, щоб підтвердити авторство Д. Антоновича цього жартівливого вірша. Це потрібне зокрема тому, що А. Жук висунув цілий ряд аргументів проти авторства Д. В. Антоновича. Ми вже подали аргументи, що виключають авторство Олеся і Кармансього. Ці аргументи можна було б підсилити ще й стилістичними міркуваннями, але в даному разі обмежимося вищесказаним.

Але крім того, А. Жук подав ще й декілька аргументів проти авторства цього сатиричного вірша Д. Антоновича. У своєму листі до пані К. Антонович від 12. травня 1957-го року А. Жук зазначає такі моменти на підтвердження свого становища:

«Мені невідомо, щоб Муха (революційне псевдо Д. Антоновича в Р.У.П.) колинебудь якісь вірші писав... Він кепсько володів українською мовою і писав іноді неможливим жаргоном, а при тім сердився, як такі знавці мови, як В. Сімович, виправляли його жаргон...»

Останній аргумент має деяке оправдання. Д. Антонозич, працюючи з робітниками на Україні, вживав мови, якою тоді балакали місцеві інтелігенти «на нашій не своїй землі», зокрема до революції. Ця українська мова не була чистою, зокрема коли брати на увагу розвиток української мови від 1917-го року. З точки зору норм української мови 1919-го року мало хто з наших дореволюційних діячів говорив добірною українською мовою. Правдою є також те, що Д. Антонович мав своєрідний підхід до мови та її законів. Він уважав, що мову, а зокрема літературну, творять не мовознавці, а поети й письменники. Тому, коли вже його примушували погодитися на мовних редакторів, то він визначав, як наприклад, у одному випадку з Олександром Ігнатовичем Лотоцьким, мовними редакторами для своїх писань Є. Маланюка, Ю. Липу і Ю. Косача.

У випадку із В. Сімозичем, очевидно, А. Жук має рацію, але не можна забувати, що Д. Антонович познайомився з В. Сімовичем ще наприкінці минулого століття, коли Василь Іванович Сімович був молодим студентом, якого знання української мови мусіло на Наддніпрянщині видатися дуже дивним і недосконалим. Треба визнати, що В. Сімович дуже удосконалював своє знання мови й за 1920-их років став одним із найкращих знавців її, але ще його граматика, видана у Фрайштадті в 1918-му році, має дуже багато прогріхів і помилок. Дуже багато помилок, на підставі недокладного знання Шавченкової мови, є і в Сімовичезому коментарі до Кобзаря, якого видання припадає також на той час. Що можна було б закинути Д. Антоновичеві, то це те, що він не враховував факту, що В. І. Сімович постійно працював над вивченням і удосконаленням знання української мови і справді наприкінці 20-их років вибився на одного з найкращих знавців її. До речі, це зовсім не заважало Д. Антоновичеві бути з В. Сімовичем у найкращих приятельських взаємозідносинах аж до останніх його днів.

IV.

Але чи можна поєднати недосконале знання української мови з писанням поезій доброю українською мовою? У теперішніх часах уже, мабуть, ні. Але до революції — це звичайне явище. Можна сказати більше, мало хто з українських поетів і письменників до революції говорив чистою українською мовою без домішок чужих слів і мовних зворотів. Добре відомо, як недокладно знали, наприклад, українську мову М. Костомаров і хоч би Марко Вовчок, зокрема в першій половині своєї письменницької діяльности. Але і поезії Костомарова, і знов же таки, зокрема, оповідання Марко Вовчок писані бездоганною народньою мовою. Знаємо, що такі письменники, як Куліш, Старицький, Морачевський (перекладач Нового Завіту) та інші, що справді прекрасно знали українську народню мозу, домішували в свою розговірну мову час до часу московські слова і вирази. Процес очищення української мови від чужих, зокрема московських вптивів довгий і до нині ще не скінчений. Ми хотіли лише показати, що недокладне знання української мови не може бути аргументом, що вірша, написаного досконалою мовою, не міг написати автор, що у розмозній мові вживав діялекту, чи навіть жаргону.

А. Жукові невідомо, щоб Д. Антонович писав вірші. Писання віршів — це, здається, загальна хиба, чи хвороба українців, з якої вони дуже повільно зиліковуються. А тому люди, що пишуть у нас вірші, але не ставляться до цього поважно, це вже великий прогрес. До таких людей можна зарахувати і Д. Антоновича. Він легко володів віршем і досить часто писав їх «для внутрішнього вжитку», для і про своїх дітей, тощо. Очезидно, не ставився серйозно до цих творів, і вони скоро забувалися. За вийнятком двох віршів, та й то не підписаних власним іменем (власне кажучи, взагалі непідписаних), вірші Д. Антоновича ніде не були видрукувані. Ці вийнятки Д. Антонозич зробив свого часу для Антона Крушельницького, давши йому для його читанки два свої вірші. Один із них,

*) До речі, Д. Антонович був також автором одного з обговорень «Перезви», що появилися у «Волі». У тому обговоренні він картав слабу літературну форму та грубість і неелегантність гумору в «Перезві». Можливо що якраз те обговорення й стало причиною конфлікту, а вірш лише відограв ролю останнього цвяха.

що і мовою, і деякими зворотами досить таки подібний до вірша про трансформацію Олеся в Валентина ми подаємо нижче. Цей вірш надрукозано в другій читанці А. Крушельницького, виданій в 1922-му році видавництвом «Чайка» (місце видання Київ-Відень-Львів), на стор. 136-138.

Рік і місяці

Тріщить мороз, с і ч е до болю,
До хати все живе загнав...
День прибавляється поволі, —
То Січень нозий рік почав.

Мороз л ю т у є, хуртовина.
Мете метелиця кругом,
Холодний вітер з Московщини...
То місяць Лютий йде притьмом.

Не у теплі, ні на морозі
З б е р е з солодкий сік пішов.
Не їдь ні в санях, ні на возі —
Бо місяць Березень прийшов.

Іде тепло, дзвенять веснянки,
В садках дерева ц в і т укрив,
Вквітчались вишні, мов панянки, —
То місяць Квітень наробив.

Гудуть хрущі, усе радіє,
І дітвора біжить у гай...
Т р а в а у лузі зеленіє, —
То місяць Травень, місяць Май!

Дівчата вже вінки сплітають,
Огні Купало запалив;
Вже ч е р в и засклепи звивають, —
Бо місяць Червень наступив.

Гаряче сонце аж палає,
У холодок усе тіка;
Пахуча л и п а розцвітає, —
То місяць Липень припіка.

На полі спека, жито спіє,
Дзвенять с е р п и, ідуть жнива,
В тяжкій роботі люд потіє...
Бо хто ж у Серпні спочива?

Вже виноград на сонці спіє,
Вже над ставком туман упав,
На шляху в е р е с к червоніє, —
То місяць Вересень настав.

Гаї, садки скрізь п о ж о в т і л и,
З дерев пожовклий лист паде,
Пташки у вирій одлетіли, —
Бо місяць Жовтень, осінь йде.

Короткі дні, холодні ночі,
Взялася г р у д к о ю земля,
На вечорницях до півночі
У Грудні молодіж гуля.

Зима прийшла. І став, і річку
Скувала кригою вона;
С т у д е н о вже і вдень, і внічку...
То місяць Студень — рік мина. *)

Цей вірш, очевидно, міг би дотепер не сходити із сторінок дитячих читанок, якби не те, що тим часом у нас зайшли з назвами місяців деякі зміни. Замість грудня, ми вживаємо — листопад, хоч листя опадає у нас вже наприкінці жовтня, а груднем ми почали звати студень. До революції назви грудень і студень були загально поширені на східніх землях.

Поверховне порівняння обидзох віршів, навіть, якби автор вірша про Олеся був невідомий, а він таки відомий і з інших джерел, вказувало б на одного автора для обидвох віршів. Скорочена форма дієслова (зтіка, припіка, спочива, гуля) у вірші про місяці і наріка, виника (у вірші про Олеся), ужиття і тут, і там рідкого слова, що тепер уже взагалі не вживається в літературній мові (притьмом) і стиль є додатковим доказом авторства Д. Антоновича вірша про Олеся.

Треба лише пожаліти, що в копії вірша, що збереглася у А. Жука, пропущено одну строфу, про Василька. Парафразуючи Шезченкового Ченця, п'ята строфа у вірші про Олеся була присвячена Василькові, як він «ходив по келії, ходив», а закінчення було, як пригадую: «І вже остання гадка скаже, що вмер Олесь, — жив Валентин».

Велика вдячність належить від нас А. Жукові за те, що зберіг хоч і неповний текст цього вірша і допоміг згадати давно минулі дні.

*) ВІД РЕДАКЦІЇ: Це пояснення назв місяців треба вважати за літературний жарт автора. В дійсності генеза їх значно складніша й має свій початок в староіранських назвах. Тільки під впливом слов'янських мов ці назви зметаморфозувались у слов'ян до того, що, крім кількох вийнятків, перетворились у чисто слов'янські слова. Такі вийнятки, як унор, вржесень, ржіен, заржі, паздзєрнік, просінец (польська й чеська номенклятура) виразно свідчать про неслов'янське походження місячних назв.

Продаж і виявлювання всіх родів фільмів, виконування репродукцій і копій світлин та документів

PHOTO CAMERA SUPPLY

R . LAWRIW

2216 West Chicago Ave. ARmitage 6-4190

Оксана Драгоманова

РАНОК У ТИГРЕ

Оповідання

Ми сиділи в човні й тихо гойдались на каламутних водах річки Лухан. Був один із тих зимових ранків, коли білий туман огортає закутки каналів, а деякі дерева стоять над водою без листя, рисуючи на небі тендітне мереживо. Проте інші дерева зеленіли, як улітку, а мімози були всі всипані своїми жовтими квіточками, що наповнювали повітря ніжними пахощами.

Мимо нас із гуком проскочило двоє моторових човнів, і хвилі, що вони поробили, докотились до нас і хлюпались об бік нашого човна.

— Ото носить їх нечиста сила, — пробурмотів Михайло, обертаючи човен на переріз хвилям, що хлюпали нам аж у лице.

— Яка тут риба піймається, коли ці чортяки баламутять воду і лякають рибу на смерть! Мусимо пошукати якогось затишнішого місця — і Михайло змотав вудку і взявся за весла.

Мене мало турбувало, піймаємо ми п'ять чи десять колючих багриків, та я покірно змотав вудку й повернув кермо, як казав Михайло.

Ми поволі обминали один за одним острови, де ховались у гущавині, або пишались на березі вілли, розкішні, або прості, але всі на високих стовпах, щоб зрадлива вода, яка кожної години могла несподівано піднестися і залити землю, не повідносила їх із собою.

Тигре, Аргентинська Венеція, було в цю пору року мовчазне й пустельне. Тільки денеде біля зачинених домів виднілись самітні фігури переважно сторожів, або садовників, а по річках і каналах, де влітку кишить човнами, тепер тільки час-від-часу пропливали колективи, водяні трамваї та деякі несамовиті спортсмени, як ті, що розсердили Михайла, каламутили воду.

— Скільки цікавих речей діялось тут, у цих віллах, скільки тут можна було б підслухати цікавих розмов, підстерегти любовних та інших інтриг, — думав я в голос.

— То тільки ви, писарі, так собі уявляєте, — відрік Михайло. Живуть собі люди, як усюди. Переважно живуть добре, бо це все люди заможні, що мають у столиці доми чи помешкання, а сюди приїздять відпочивати та бавитись, проте скільки тут перебуваю, ніколи нічого дуже цікавого про них не чув.

Я не погоджувався з Михайлом. Життя кожної людини дає великий і цікавий матеріял для письменника. Вся справа в тому, як до нього підійти і з якого боку висвітлити. Ось хоч, наприклад, життя цього самого Михайла. Приїхав він років двадцять тому із жінкою і капіталом у триста долярів, як давав тоді польський уряд українським емігрантам за землю, що вони полишали у краю. Заарендував він острів у Тигре, за дешеву ціну, бо на острові нічого, крім болота, не було. Висушив його, посадив на ньому тисячу овочевих дерев, здовж берегів насадив верболозу, поставив халупку на курячих ніжках і почав господарювати.

Тепер він має чудовий сад, фабрику кошиків, два доми, в кожному по декілька кімнат, гарно умебльованих, із різними вигодами, що правда, крім одної, але її Михайло вважає, очевидно, за зайву.

Виглядає Михайло майже так само, як коли приїхав, і жінка його, Тетяна, моторна і ще молода, хоч мають вони восьмеро дітей.

— Та діти що! — всьміхається Михайло, — як Бог дасть мені сили, а жінці жартування, то ми ще їх народимо.

Проте не так то легко було ці двадцять років прожити. Багато можна було б оповісти, як уперто прийшлося Михайлові будувати свій добробут, захищаючи свій острів від води, що заливала його, відтинала від нього шматки землі, викручувала з корінням дерева, топила курчат і відносила все, що могла.

Ми в'їхали до затишного каналу, де на воді коливалось сотки дозрілих помаранчів.

— Добро пропадає, — сказав я.

— Так оце три дні тому зірвалась буря і натрусила їх із дерев, що ростуть над водою.

— І так таки ніхто їх не повиловлює? — допитувався я.

— Немає охочих. Тут у кожного своїх помаранчів до схочу.

— Ну, хоч би назбирав їх хто та продав, вони ж у місті дорого коштують.

— Так то у місті. А поки їх довезти, то вийде дорожче, ніж там купити.

Ми проминули помаранчі, спинили човен під вербами й закинули вудки, але я менше стежив за поплавком, ніж розглядав околицю.

— Ще недавно тут вільно блукали тигри, — подумав я і здрігнувся, бо на березі серед очерету щось заворушилось і висунулись дві звірячі голови, але не тигрячі: два великі чорні пси насторожили вуха, слідкуючи за нашими рухами.

— Дивись, Михайле, які гарні тварини.

— Так, це Добермани, найрозумніші пси. Переважно з них виховують поліцієнти своїх помічників.

Потім, пригадуючи щось, Михайло додав:

— Ось ви хотіли знати про життя тих, що тут на островах оселились, то може вам цікаво буде послухати, що я оповім. Були тут дві сестри, англійки вони були, чи що. Такі собі дівчата, не дуже молоді, але й не перестарки. І дуже любили собак. Розвели їх тут на острові аж двадцять дві псини. Цацькались із ними, не дай Боже як. Різник щодня їм м'ясо для псів привозив, цілий дім їм приділили для життя.

І ось одна сестра закохалась в одному, теж англієць він, чи може швед, русявий такий, гарний. І він також у ній закохався. Вирішили одружитися.

Тільки він поставив умову:

— Щоб не було псів!

Наречена погоджувалась, але сестра, що була старша, дуже противилась, плакала. Та наречений настоював на своєму:

— Поки будуть собаки, він не жениться.

Старша сестра побачила, що нічого не поробиш, або треба розлучатись із собаками, або сестра вийде заміж. І вирішила не перешкоджати сестрі будувати своє щастя.

Якось поїхали наречені на прогульку до міста, а старша пішла на кухню, розпалила вугілля в жаровні, покликала туди всіх псів і позачиняла всі вікна й двері, щоб усім разом позадушуватись від чаду.

На її щастя наречені повернулись раніш, ніж думали, і знайшли її ще живу. Ну, наречений був, видко, добра людина. Побачив таке діло, сказав:

— Нехай вже так буде, як було.

Навіть навпаки, сам зацікавився тими псами. Як оженився, почав розводити оцих доберманів спеціяльно на продаж і ще й гроші цим заробляє.

Дуже розумні пси, проте мій Сірко, що ніякої породи, ще розумніший. Повірите, входить до води й ловить рибу і їсть її, а як піймає дуже велику, таку що відразу не з'їсть, то закопує її у землю, а згодом, як зголодніє, розкопає і з'їсть.

Деякий час ми сиділи мовчки. Я думав про дівчину, що кохала своїх псів більше, ніж життя.

Риба не ловилась. Аж раптом щось підштовхнуло човен. Михайло заклопотався, смикав вудку на всі боки, і незабаром у повітрі промайнула велика золота риба і впала в човен, підстрибуючи на дні.

Михайло поспішив накрити її сіткою і радісно промовив:

— От добре, тепер є з чим до дому повернутись! Гребіть тепер ви, а я буду кермувати навпростець. Жінка зварить нам добру юшку.

УВАГА! ДІТРОЙТ УВАГА!

M. & O. GIFT — SHOP

6440 Michigan Ave. — Detroit 10, Mich.

Висилаємо пачки до всіх країн. Виконуємо письмові замовлення; листовно можна замовити в нас товар, а ми все полагодимо.

Маємо на складі до посилок: вовняні матеріяли, шкуру на черевики (юхт, бокс та інші), білизну, светри, нитки до вишивання, тощо.

Великий вибір українських плиток, а з окрема всі альбоми плиток Капелі Бандуристів.

На бажання висилаємо інформації і каталоги.

Скора обслуга.

Д-р Юліян Мовчан

МЕДИЦИНА ЧЕРЕЗ ДЕСЯТЬ РОКІВ

Великими, іноді здається, просто фантастичними є сьогочасні досягнення технічної науки. Але поруч із цими досягненнями в ділянці технічній, людство впродовж останніх одного-двох десятків років має також величезні досягнення в ділянці медицини, в ділянці продовження життя і охорони здоров'я в широкому розумінні цього слова. Якщо б, напр., зробити аналізу лікарських рецептів, що пишуться лікарями тепер і, скажімо, двадцять років тому, то напевно виявилось би, що бодай 90% теперішніх рецептів є рецептами на нові, на незнані або майже зовсім незнані кілька десятків років тому ліки. І суть не стільки в тому, що ці ліки нові, а головно в тому, що вони кращі, ефектовніші від тих, що вживалися давніше.

Одним із найбільших досягнень медичної науки за ці роки було розв'язання проблеми як профілактики (запобігання), так, головно, поборення різних інфекційних (заразних) недуг. Спочатку винайдення сульфонамідів, а пізніше пеніциліну, стрептоміцину та антибіотиків т. зв. широкого спектру діяння (ауреоміцину, тераміцину, ахроміцину, тетрексу і подібних до них) було справді епохальною подією в історії не тільки практичної медицини, але й, ми б казали, в історії людства взагалі. У популярній літературі про це мало пишеться, бо, поперше, всі ці досягнення здобуто відносно поступово, без великих сензацій, а подруге, не бачучи в них безпосереднього мілітарного значення, уряди держав не робили і не роблять пропаганди і реклями навколо цих досягнень (так як це, напр., робиться тепер із супутниками або міжконтинентальними стрільнами).

Винайденням вищенаведених протизаразних засобів удалося розв'язати в основному пробл. боротьби з різноманітними недугами, що щороку заганяли в могилу мільйони (переважно молодшого віку) людей і що в поборенні їх людство пару десятків років тому було майже безсилим. Згадаймо, яким страшним бичем людства ще так недавно були сухоти (туберкульоза). Захворювання людини на сухоти було майже рівнозначне із засудженням людини на повільну, але певну смерть. І не тільки однієї людини, але часто й цілої родини, бо туберкульоза легко передається від однієї особи до другої. Тепер, у зв'язку з винайденням стрептоміцину та деяких інших допоміжних ліків, кількість захворювань на сухоти різко зменшується. Якщо, напр., 1945 року від сухіт вмирало на 100.000 населення ЗДА коло 38 чол., то тепер це число зменшилося до 10. Тому туберкульозні шпиталі щороку стають порожніми (багато з них закривається взагалі), і фахівці цієї недуги вимушені шукати праці в якійсь іншій ділянці медицини.

Або пригадаймо, якими страшними в не так далекому минулому були такі недуги, як запалення легень, мозку (або мозкових оболонок), ріжні венеричні недуги, чи навіть запалення горла або бешиха (еризипелас). Захворювання людини на запалення легень (особливо в старшому віці та при умові недуги серця) тоді дуже часто закінчувалося смертю. Майже те саме можна сказати про бешиху, що дуже часто викликала сепсис, тобто загальне запалення крови (або як у нас називали "Антонів вогонь"). І ось, всі ці і багато подібних до них інфекційних недуг вже не є ніяким пострахом для людства. Одна-дві ін'єкції пеніциліну — і бешиху ніби корова язиком злизала! А для вилікування свіжого випадку гонореї звичайно вистачає тільки однієї ін'єкції пеніциліну. Так само із запаленням легень (пневмонія), або стрептококовим запаленням горла, що для свого вилікування потребують кількох ін'єкцій пеніциліну або кількох десятків (залежно від віку і ваги пацієнта) таблеток сульфінамідів. Лише в деяких випадках доводиться застосовувати також інші ліки, або хвороба триває трохи довше, ніж звичайно.

Можна сміливо сказати: при умові своєчасно поданої і кваліфікованої лікарської допомоги, вже майже ніхто тепер не вмирає виключно від якоїсь інфекційної недуги (за вийнятком може деяких вірусних захворювань, про що мова буде нижче). Також, звичайно, при тій умові, що пацієнт точно виконуватиме поради лікаря. Якщо люди ще й умирають від інфекційних недуг, то це переважно ті, що, крім заразної недуги, мають ще й інші недомоги серця, нирок, печінки, злоякісні новотвори, старечий вік, недоїдання і т. д.

Але як і кожна інша ділянка науки, медицина не стоїть на місці. Хоч завдяки дотеперішнім досягненням, їй вдалося продовжити пересічний вік людини майже до 70 років, проте це ще не значить, що на цьому вже можна і треба зупинитися. Є всі підстави сподіватися, що людина може досягти пересічного віку 100 і навіть більше років. Для цього треба розв'язати ще багато проблем медицини. Які найголовніші з них?

Одним із найголовніших завдань медицини (особливо на американському суходолі) є проблема рака (пістряка). Ще десять років тому з чотирьох пацієнтів, в яких було виявлене ракове захворювання, тільки одному вдавалося врятувати життя. Тепер, завдяки новітнім методам діягностики і лікування, життя можна врятувати одному з трьох пацієнтів, хворих на рак. Але це звичайно не розв'язує проблеми. Якщо, напр., 1945 року на 100.000 населення від рака вмирало 135 чол., то року 1955 ця кількість смертей вже досягла 147. Тепер у ЗДА і Канаді вмирає на цю недугу 1400 осіб денно. Тому вчені працюють над тим, щоб винайти якийсь радикальний спосіб або профілактики (що було б найбільше по-

бажання), або лікування цієї недуги. Багато дослідників вважає, що хворобу рака спричинює не один якийсь збудник або фактор. Правдоподібно поява його обумовлюється багатьма причинами. Чому пістряк так поширений саме в ЗДА, зрозуміло. Тут, як у ніякій іншій країні світу, дуже широко застосовуються з метою реклами і "бизнесу", різні фарби і різні штучні домішки для смаку, запаху і т. д., що як це вже остаточно доведено, дуже часто спричинюють пістрякові опухи. Останніми роками також доведено, що причиною появи рака легень є куріння, а тут ніхто не бореться з цією карою людства.

Вже багато років існує теорія про те, що, можливо, причиною деяких форм рака є віруси, тобто дуже маленькі мікроорганізми, що їх можна бачити (і то далеко не всі) тільки через спеціяльні мікроскопи (див. нижче). До цього часу ще нікому не вдавалося ізолювати вірус пістряка. Але ось 19-го листопада 1957 року преса принесла вістку, що докторові Павлові Буенові з Бразилійського Національного Інституту Вивчення Пістрякових Захворювань вдалося ізолювати (відокремити) вірус пістряка з грудної залози жінки. Д-р Буено, що працював над цим питанням ще з 1951 року, зазначив, що він виділив цей вірус із сироватки крови хворої на пістряк жінки. Якщо це повідомлення відповідає дійсності, то це безумовно було б новим великим досягненням медичної науки. Але навіть якщо вже й знайдено збудника пістряка (хоч їх може бути більше), то і в такому разі праці над виготовленням і випробуванням протипістрякової вакцини заберуть ще досить часу, аж поки можна буде говорити про успішне розв'язання проблеми боротьби з пістряком. Деякі дослідники передбачають, що це питання буде розв'язане до 1967 року. Передбачають, що спочатку вдасться знайти лік проти левкомії або, як популярно звуть цю дуже злоякісну недугу крови, — "пістряка крови". А грошей для цього не забракне. Напр., Американська Асоціяція в справі боротьби з пістряковими захворюваними сподівається зібрати наступної весни для своїх цілей щонайменше 30.000.000 доларів. Можна не сумніватися, що ця збірка буде не тільки виконана, але й перевиконана.

Не менш страшною "вбивцею" людства (зокрема північно-американського) є артеріосклероза — недуга, спричинена звапненням (кальцифікацією) кровоносних судин. Нормально кровоносні судини повинні бути м'якими, елястичними, податливими на тиск крови в них. Коли ж стінки судин із якихось причин утрачають свою елястичність і стають хрусткими (ламкими), тоді вони не тільки не можуть перепускати відповідної кількости крови, але й часто ламаються, що стає причиною крововиливу у мозок, паралічів, серцевих атак і т. д. Кількість людей, що вмирають від недуг серця, щороку збільшується. У той час, як року 1945-го на 100.000 населення ЗДА вмирало від недуги серця коло 348 осіб, 1955 року вмерло вже 352 осіб. Чому саме в цій країні так багато людей хворіє на склерозу кровоносних судин та їх ускладнення (напр., високий тиск крови), — на це також є свої причини. Поперше, в ЗДА, як у ніякій іншій країні, темп життя (як це зрештою, кожному відомо) дуже швидкий. Люди все спішать, перепрацьовуються (конвеєрна система праці) і перевтомлюються, а через непевність завтрішнього дня (ану ж, дістанеш "лей оф"!) стають нервовими, що, як доведено, шкідливо відбивається на системі кровопостачання організму. Подруге, не в меншій мірі важливу ролю в етіології (походженні) недуг кровоносних судин відіграє характер і якість харчування. Не можна сказати, що ця справа поставлена в Америці ідеально. Правда, в ЗДА як також у ніякій іншій країні, є перепродукція, є "за багато" харчів, і тому для декого може звучати парадоксально твердження, що в ЗДА багато людей хворіє "з причини їжі"... На жаль, частково воно так і є.

Через той самий приспішений темп життя, люди неправильно споживають навіть те, що мають. Щоб не запізнитися на працю або на бейзбол, люди часто "не мають часу" пережовувати їжу і тому ковтають її цілою, що є однією з причин шлунково-кишкових захворювань. Нарешті, сам характер харчування пересічного американця не є таким, яким він повинен бути згідно з медичними вимогами: люди часто занадто багато споживають товщів і солодощів, занехаюючи споживання важливіших речовин, як білок, свіжа городовина, овочі, молоко і т. д. А наслідок: людина на зовні виглядає нібито аж занадто добре відживленою, є як кажуть, "овервейт" (гладкою, має більшу вагу, ніж нормаль-

Василь Дубина

ЗИМА

Знов, як учора, не радий я,
Смуток на серці заліг,
Крутиться, сіється, падає
Бурею дальньою сніг.

Доля сніжинками холоду
Падає в душу мою.
Швидко ж осипалась молодість
Квіткою в рідним краю.

Вихряться спогадів парості,
Щастя й краплини нема.
З образом сивої старости
Вже шкутильгає зима.

Що ж я старчисі пожертвую?
Всюди ненависть, і зло,
Тільки любов'ю безсмертною
Серце моє розцвіло.

но), але фактично — фізично кволою, недорозвиненою. Що це ніяке перебільшення, свідчить хоча б ось така статистика. Від червня 1948 до червня 1955 року до американського війська покликано 16.707,000 молоді. Із цього числа через різні фізичні та психічні вади 2.248.000 виявилися непридатними до військової служби. Цей стан дуже стурбував американську громадскість, зокрема, президента Айзенговера, і тому не так давно в Денвері під головуванням віцепрезидента Ніксона відбулася конференція, присвячена проблемам американської молоді. Лікарі, що вивчали причини ослаблення молоді, дійшли до висновку, що американська автоматизація, вживання на кожному кроці машини, привели до того, що ам. молодь слабша від мол. країн Европи. Ам. школярі 90% шк. тижня витрачають на сидіння чи спання. Телевізія, авта, автобуси, тиснення на кожному кроці автомашинного гудзика спричинили те, що лише 1% часу ця молодь витрачає на фізичні вправи. Завданням вищезгаданої конференції було розв'язати питання, як відтягнути молодь від телевізійних апаратів і спрямувати її на площі розваг, в поле, на свіже повітря, та як, не зменшуючи американського люксусу та автоматизації, зацікавити молодь фізичними вправами.

Доведено, що однією з найголовніших причин склерози кровоносних судин є побільшення в їжі жирних кислот. Проте сподіваються, що десь до 1962 року проблему артеріосклерози — оцього "вбивцю № 1"людей північно-американського материка — в основному вдасться розв'язати. Покищо за допомогою теперішніх технічних засобів удається дослідити тільки 70% рідини людського організму. Тепер будуються нові модерні лабораторії, де сподіваються розв'язати "секрет" також решти 30% рідини тіла, а на цій підставі дійти до запобігання або лікування артеріосклерози.

До року 1959-го медицина має надію вирішити проблему вакцинації (або лікування) вірусних недуг. Як ми вже зазначили, до сьогодні медицина в основному вже розв'язала питання профілактики і лікування інфекційних та пошесних недуг, за винятком деяких вірусних захворювань. Головна трудність полягає в тому, що протилежно до "звичайних" інфекційних збудників, вірусні мікроорганізми дуже малі, їх не можна побачити (а, значить, і виділити) з допомогою звичайних мікроскопів. Лише останнім часом з допомогою т.зв. електромікрографічних мікроскопів вдається побачити та ізолювати також вірусні мікроби. Щоб мати уявлення, як віруси малі, досить сказати, що, напр., вірус так дуже добре знаного в Америці поліомієліту (або "поліо", як тут його називають) вдалося побачити (в лабораторії Парке, Давис і Ко.) тільки з допомогою електромікрографічного мікроскопу, що побільшує в 64.000 разів! (Звичайні мікроорганізми можна бачити під мікроскопом, що побільшує тільки в одну-дві тисячі разів). Очевидно, є віруси ще менші.

Одною з типових вірусних інфекцій є кір, від нього в ЗДА щороку хворіє понад 600.000 людей (переважно дітей). Американські вчені сподіваються винайти вакцину проти кору до року 1960-го.

Десь до 1963-го року сподіваються знайти причину появи цукрової хвороби (цукриці, або по латинському діябетес меллітус), що також є однією з найбільш поширених недуг у ЗДА. Як відомо, цукриця успішно лікується тепер (фактично від 1922 року) ін'єкціями інсуліну, а останнім часом також із допомогою таблеток Оринази. Але, на жаль, остаточної причини появи діябету наука таки й досі не знає. Якщо це питання буде розв'язане, то правдоподібно можна буде запобігти появі цієї недуги.

Не в меншій мірі медичний світ цікавить питання трансплантації (пересадження) цілих органів від однієї людини (живої або мертвої) до другої. Можна тільки уявити , яким великим тріюмфом науки було б успішне розв'язання цього питання. В когось появилися серйозні вади серця, печінки або нирок — пішов до шпиталю і дістав нове серце, нову печінку, нирку, око, вухо і т. д. Комусь під час якогось "екцеденту" відрізало ногу або руку, — пішов до шпиталю або на клініку, і через який тиждень-два вже має пришиту нову ногу або руку. І в цій ділянці вже є деякі успіхи, хоч і не дуже великі. Напр., не так давно преса широко розписувала про випадок успішного пересадження нирки від одного близнюка другому. Було також продовжене життя кільком особам з допомогою пересадження щитовидної (борлакової) залози від мертвих немовлят дорослим. Також були пресові повідомлення, що собака жила з пересадженим серцем півтори години. У кожному разі хірурги сподіваються, що до 1968 року і в цій ділянці практичної медицини будемо мати далекойдучі успіхи.

Мабуть, до 1965 року тим чи іншим способом буде розв'язане також питання стерильности (безплідности), що стосується до понад 5.000.000 американців. Вже тепер ізольовано гормон, що має стимулюючі дії як на овуляцію (виділення яйцеклітини) у жінок, так і на продукцію сперматозоїдів (живчиків) у чоловіків. Тепер ідеться тільки про те, щоб такий гормон синтетично випродукувати, що дасть змогу застосовувати його для масового вжитку.

Із менше важливих проблем, над якими тепер працює медична наука, зокрема, американська, є такі, як винайдення ефективного ліку проти найбільш поширеної психічної недуги — шизофренії ("роздвоєння душі"), зціплення крови, питання алькоголізму та ін. Пацієнти-шизофреніки тепер становлять приблизно 50% всіх пацієнтів, що лікуються в психіятричних шпиталях та закладах. Дехто вважає, що в хворих на цю недугу є щось "не в порядку" з кров'ю. Також важливим є питання зціплення крови в організмі. Ця недуга полягає в тому, що в людини раптом утворюється зціпок

(ембол) крови в кровоносних судинах, що не тільки спричиняє раптовий біль враженої частини тіла, але також іноді її омертвіння або параліч. Завдяки теперішнім засобам, можна запобігти дальшому зціпленню крови, але не усуненню того згустка крови, що вже утворився. В пресі появилося повідомлення, що нібито такий середник вже знайдено, хоч із незрозумілих причин жодних деталів покищо про нього не подано. Сподіваються, що в 1958 році і це питання буде розв'язане.

Щодо недуги хронічного алькоголізму, то останнім часом нібито вже знайдено, що в крові "налогових" алькоголіків утворюється надпродукція т зв. ензимів (елементи, що прискорюють хемічні процеси в організмі), а це і є причиною такої "налоговости", тобто постійного бажання пити алькоголь. Тому дослідники сподіваються знайти якийсь засіб, що зміг би або невтралізувати вже наявні в організмі ензими, або, принаймні, зменшити їх продукцію. Одначе, це питання не вдасться розв'язати скорше, ніж 1964 року.

Медичних дослідників, зрозуміло, цікавить ще багато інших проблем. Напр., взаємодія центральної нервової системи і серця, чому одні люди хворіють на рак, а інші ні. Якщо тут маємо діло з відпорністю (імунітетом), то який її механізм? Чи можна ту відпорність штучно прищепити? Або, напр., які ще інші, крім артеріосклерози, причини зависокого тиску крови? Як запобігти передчасному постарінню і як продовжити життя?

Коли всі ці проблеми остаточно будуть розв'язані, цього, звичайно, ніхто з певністю не може сказати. Правдоподібно, що "на 100%" їх ніколи не вдасться розв'язати, бо наука не була б наукою, якби вона застигла на якомусь одному рівні. Доки існує людство і його наука, доти завжди буде гін до удосконалення, до "ідеальної" розв'язки всіх питань життя і науки, в тому числі і медицини, хоч кожен знає, що ідеалу ще ніхто не досягнув і не досягне. Але в одному можна не сумніватися: якщо розвиток медичної науки продовжуватиметься такими темпами, як за ці останні десятиріччя, то продовж наступних десяти-двадцяти років медицина вже досягне такого рівня, що про передчасну смерть людини можна вже буде говорити хіба тільки, як про якийсь нещасливий випадок, а не про загальне неминуче явище, як це ще ми маємо тепер. А в тім, поживемо — побачимо...

С. Кіндзерявий-Пастухів

НА ШЛЯХУ ДО ВЕЛИКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

(Стаття дисусійна)

Чи думали ви колинебудь про долю літературних творів? Чи зупинялися над причинами довговічности, а то й безсмертности деяких писань та майже безслідним зниканням решти? Чи не здавалося вам дивним, що хороші та почитні романи, повісті, поеми впродовж лише кількох десятків літ відходять у забуття, а інші — щоправда відсотково нечисленні — перекладаються на чужі мови, вивчаються поколіннями та існують століттями. Сортує твори не якась комісія критиків, а сама їх внутрішня реальна вартість. Дуже часто офіційний світ не добачає дійсної вартости, за деревами не видно лісу. Сучасникам взагалі доволі трудно дати правдиву оцінку. Щойно нащадки з віддалі часу й обставин мають більше можливостей правдивіше оцінити.

Нерідко великі твори бувають довго незауважені після їх появи в світ. Часто їх треба аж „відкрити". Багато з них просто не популярні. Люди не читають Шекспіра, Данте, Ґете чи Достоєвського, бо уважають їх тяжкими. Кошмари, мовляв, сняться опісля. Про деякі публіка виробила опінію, як про нудні та нецікаві. І разом із тим до великої літератури тягне, творів тих забути не можна. Їх знову й знову прочитують, продумують, переживають. Пишуть про них окремі книги, статті, сперечаються ... Велика література впливає на формування світогляду поколінь. Гамлети, Чічікови, Собакевичі, Карамазови, Фаусти, Дон Кіхоти, Смердякови стають вічними символами. Твори Фірдусі, Гомера, Конфуція, Ціцерона мали вплив на численні покоління майстрів слова. Платон, Арістотель, Євсевій, свв. Григорій Ніський, Іван Золотоуст, Іван Дамаскин і на сьогодні не втратили актуальної вартости. Попри твори великої літератури пройти спокійно і їх забути, як забувається більшість прочитаного, неможливо. Щось, немов таємниця, особливо велике й могутнє, полонить читача.

Чи пробували ви розгадати таємницю великих творів? Знайти причини їх сили? Чи зауважили ви, що книги, писані тому століття, а то й тисячоліття, не менш актуальні й тепер? Зачіпають ті самі справи, що хвилюють людину й сьогодні. Шукають вирішень та практичних відповідей на питання, що й нас непокоять. Намагаються розгадати суть людської природи, заглянути у зв'язок земного життя з буттям людини. Бажають виправити оцінку вартостей, наблизитися до знання про добро і зло, устійнити природу гріха й кари. Ці справи хвилюють людські душі ще від Адама. З ними людина починає й кінчає своє земне свідоме життя. Тому вони для людини найперші, найактуальніші, найважливіші та завжди її хвилюють І всі ці речі прямо чи посередньо, тим чи іншим способом зв'язані з найвічнішим та найбільшим у людини, що ми окреслюємо словом **релігія**, себто зв'язок чи відношення людини до Бо-

га, її творця і Утвердителя Вселенної. Велика література так чи інакше зв'язана з Вічністю, тому безсмертна на землі, доторкається істини, тому вона хвилює та повна сили.

Що таке велика література? Що ми називаємо літературою взагалі? Є класична дефініція: „найкращі вислови найкращих думок, зредуковані до письма", це — література. А все з найкращого, що перетривае пробу часу, витримає критику поколінь та здобуде признання вічної вартости, стає великою літературою. Це — доволі різноманітна та багата книгозбірня, наймогутніший прояв людської творчости та, після Св. Письма, найбільше записане безсмертне слово на сторожі людського духу. Це — такі речі, як індійські збірники Магабарата та Рамаяна, арабський Коран, твори великого реформатора Конфуція, драматурга Калідаса, класика перса Фердусі чи ліричного генія Гафіза. У цій галереї поруч погрудь поетів Гомера, Есхіла, Вергілія, мислителів Платона, Арістотеля, Ціцерона, висітимуть портрети Шекспіра, Ґете, Байрона. Різноманітність така, що сягає від візантійської доби свв. ОО. Церкви до Гоголя, Сервантеса, від „першого християнського поета" Данте до Достоєвського ..

Усіх їх об'єднує одне хвилювання, одне прагнення, одне бажання, що так прекрасно висловив Сковорода: „прозріть сверх пустині, сверх стійхійной бражди нічто новоє, нестаріющеє, чудноє і вічноє, — і сіє возвіщать". Усі вони намагалися через портрети окремих осіб прозріти природу ЛЮДИНИ, за звичними декораціями побачити суть твору, пізнати містерію життя, зрозуміти сцену людської життьової гри. А прозріти — в можливо найкращих висловах — возвістити!

Сьогочасна українська література своїми формальними, мистецькими осягами, красою вислову, без сумніву поставила себе на рівень великої літератури. Це твердження доказують імена таких майстрів, як Косач, Осьмачка, Самчук, Орест, Лятуринська, Гуменна. І заразом усіх літераторів та читачів хвилює думка: а великої літератури в нас таки нема. Чому? Чи не найкращу відповідь, що вияснює усе, дав у принагідній розмові один професор-літератор. БОГА Ж НЕМА — сказав він. Просто і ясно. Наша література — атеїстична, літепла, сама не горить і нікого не запалює, не світить і нічого не просвічує. До речі, те, що прийнято називати атеїзмом чи навіть воюючим атеїзмом, — ніщо інше, як сьогочасна редакція освіченого поганства, а властивий атеїзм, — це якраз пасивна релігійна індифорентність.

Її, нашу літературу, не хвилюють справи вічні, вона не шукає чистоти правди, не старається просвітити кроків нашого духу світлом істини, не пильнує чистоти і праведности наших шляхів. Сексуальні переживання чи пригоди героїв, плоска політична чи соціяльна деклямація, побутові ескізи чи врешті патріотично закольоровані картини наших національних прагнень, самі по собі не мають вічних вартостей, хоч би як майстерно були змальовані. І комбінація усіх цих елементів не піднесе творів до рівня великих. Тому й не диво, що більшість писань забувається майже зразу після появи у світ. Не те, щоб не зауважувалося сучасниками. Ні. Часто твори читаються вперто, перевидаються і все таки рішуче забуваються. Так, як і речі, з якими зв'язуються.

Великі, вічні справи, що всіх завжди хвилюють, чужі нашій літературі. Нецікаві. Виглядають нереальними, неважними, заслонені хворобливо розпухлою буденщиною наших ідеологій, груповости, доктрин.Чи не всі, бува, думають, як згаданий професор? Пощо хвилюватися видуманими справами, томити серце, чогось шукаючи? Щоб тебе пізніш назвали божевільним, як Данте чи Гоголя, або одержимим, як Достоєвського. Пощо затроювати собі солодкий спокій ремиґання, коли все так просто та ясно: Бога ж нема !...

Досі появилося відносно небагато з творів В. Барки: АПОСТОЛИ, БІЛИЙ СВІТ, нескінчений РАЙ, ЖАЙВОРОНКОВІ ДЖЕРЕЛА. Виходить у світ нова збірочка релігійної лірики ПСАЛОМ ГОЛУБИНОГО ПОЛЯ. І вже попри його творчість спокійно перейти неможливо, сутність його поезії хвилює. Це речі, що часом може й трудно читається, але ще трудніше забуваються. Що правда, в сучасному світі, коли „сатана стоїть, як імператор", коли домінують Марокси, Фройди, коли популярні різні модернізми, екзистенціялізми та інші сякі чи такі „ізми", коли людина вперто, послідовно духово примітивізується і шукає лише дешевих „легких задоволень", творчість Барки звучить різким дисонансом. Він поет, релігійний лірик ...

Його творчість цілком не характеристична для сучасности, зокрема в українській літературі він стоїть самітно без признання та без зрозуміння. У цьому відбивається наше загальне наставлення до дійсних вартостей, до формотворчих первнів людського життя, що єдині можуть вивести людство й нас із наших болючих труднощів. Виглядає, немов би ми рішили даний нам талант закопати і посваритися з Господарем, що мало, мовляв, дав нам, а багато вимагає. А може ми тільки зблудили й не можемо знайти прикмети, що вивела б нас із лісу на правдиву стежку ... Може нам вистачить лише пригадати давно забутий, схований від нас чи вкрадений талісман, якесь євшан-зілля, щоб ми зразу себе знайшли? Може уважаємо, що досить сили творчости одиниць, щоб вивезти нашу бричку з болота? Може ...

Та звернемось до Барки. Творчість його, покищо „незрозуміла між своїми", починає цікавити чужинців. У Німеччині в перекладі на німецьку мову вийшла одна з десяти частин недрукованої ще збірки „ОКЕАН-'. Ця маленька книжечка здобула дуже високу оцінку тузів німецької поезії та критики. Вони правдиво підмітили в Барці оригінального поета й великого лірика.

Поезія Барки не зовнішня, а внутрішня. Його не цікавить сама приємна музика звуків. Він не будує захоплюючих історій. Його уділ: прагнення до краси та тонкости думок, до глибини пізнання та прав-

дивости прозріння. Він і в найдрібніших деталях шукає реальної вартости. Напр., говорячи про самоцвіти, він бачить їх моральну вартість для людини: „самоцвітні на золоті сяють **камінці**". І так на кожній сторінці, при кожному образку. В нього, як і в перській поезії, пізнання в тонкості думки. Але він знає, чи може підсвідомо відчуває, що пізнання приходить від любови. Він любить ... може тільки, щоб пізнати ... Любить Творця через любов до його творіння; він знає слово: „як можете любити Отця, що його не бачили, коли не любитимете Його твору, що бачите?". Наснагу любови до природи, до стихій, до твору, можна порівняти хіба до пісень великого Франца з Ассізи. Той через многолітній тяжкий досвід любови і пізнавання, умудрений молитвою, відреченням, стражданням, сліпий бачив сяйво „великого брата сонця", все бачив, зрів суть речей, що „невидимі від создання світу, через думання про них, пізнавання, прозрівання, стають видимими і вічною славою Бога". Цю любов у Барки, свідому й напружену, критики часто чомусь плутають із недолугим, холодним пантеїзмом. Не пізнають, не хочуть розуміти ... Так, як і тонкости його поезії. Він не пише речей, що їх легко запам'ятати, завдяки зовнішнім поетичним формам, продеклямувати „до ладу", забути й знову згадати, „як треба". Його поезія навіяна таємницею орієнту. Китайці, напр., не знають краси звучання слів, знають красу понять і німого письма. Перси забувають про звуки для вуха, вони чують музику поезії для душі. Не улещують слух, лише збагачують душу. І Барка знає, що поезія для серця, а не для вуха людини. Вірить старій мудрості, що й у формі прози можна дати зразки великої поезії, а римовані вірші часто лишаються серйозною прозою. Нерідко він не боїться незвичних поетичних форм, бо в суті дає тонку та глибоку поезію.

Його поезія — величний гимн Творцеві. Він любить поле, не тому, що воно гарне, рідне, дороге, не за спогади про минуле, з ним зв'язані, а за те, що воно картина світу. Він любить соняшники не за їх красу, а за те, що вони логічний ієрогліф сонця, символа Божества з Любов'ю, Світлом і Теплом. Барка бачить світ, яким він вийшов із рук Творця, чистим, непорочним, добрим; він зрить промені Божого світла у світі. І не диво, що йому легше зауважити, що той чистий, святий світ „ во злі лежить", і він знає чому, „бо сатана стоїть, як імператор" ...

Творчість Барки доволі різноманітна. В ліриці „ОКЕАНУ" він — в паралелі до геніяльного Гафіза. Єдиний релігійний лірик в українській літературі. Гр. Шевчук прирівнює його до Шевченка та Тичини по силі поетичного вислову у його національній і спеціяльній ліриці. ЖАЙВОРОНКОВІ ДЖЕРЕЛА показали його тонким та чесним мислителем. РАЙ — зразок сучасної української паралелі Достоєвському. Але Барка таки всюди один: ніжний і тонкий лірик із чітким слідом глибокої та гарячої релігійности. У всіх його творах червоною ниткою проходить свідомість великої відповідальности поета перед Творцем за сказане слово. Його хвилює вимога Сковороди „прозріти, — і це возвіщати". У багатьох місцях він паралельний до не одного з великих, але ніде нікого не наслідує, не переймає нічиїх ідей. Він іде на науку до тих глибоких і чистих джерел, куди ходили його великі предки: Митр. Іларіон, Іван з Вишні, Сковорода, Шевченко. І він став суто українським поетом, без чужих впливів, ізмів чи нахилів.

Форми його поезії також доволі різні. Клясичний для української літератури Шевченків вірш чергується з внутрішньою поезією перської форми, прекрасна поезія прози переплетена індійського стилю есеєм. І поруч із тим, усюди одна основна прикмета, усюди змагання спізнати, хвилююче намагання прозріти. Навіть у питаннях національних, де сучасникові так легко зачепитися за забори доктрин, він не шукає прямих розв'язок на сьогодні, бо вони нічого не розв'язують по суті, а хіба заплутують; він знає, що червоний чи чорний бруд сплине, як сплив польський і царський, тільки нарід, той існуватиме завжди. Очі його звернені на формування великих і вічних сил, що зберігають нарід і одиниці. Барка знає, що не ідеології, теорії чи доктрини, не групи чи партії, не гроші чи бомби формують суть людського земного життя, а віра, сильна й правдива, що може й гори здвигати з основ їх. Як у Сковороди чи Шевченка, у Барки завжди „одне не сходить з ума". Те було і з Гоголем, і з Достоєвським, однаково хвилювало всіх великих ....

„Але ж Барка цілком не з цього світу" — сказала одна знайома в розмові про творчість Барки. В певному значенні даного вислову вона справді має рацію. Творчість Барки стисло для сьогочасности не характеристична, вона не з ЦЬОГО світу. Його речі — не звичні чорно-білі фотографії, це кольорові мистецькі картини. Він не борсається в мішку сучи цього світу, не копирсає намулу теперішньої буденщини. Він підносить читача вгору і заставляє дивитися на все з перспективи. А звідти багато видніше. Речі мають правдивішу форму й величину, ясніше видно кольори, світло, тіні ...

Та чи зауважимо ми все це, чи схочемо побачити? ... А було б дуже шкода ...

Бо поезія Барки поставила українську літературу на вірний і певний шлях до Великої Літератури.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ!

ЧИТАЙТЕ!

ПОШИРЮЙТЕ!

" О В И Д "

Дирекція Акційної Спілки CIT на тлі конвеєрів, що переносять перероблену руду для висилки. Зліва направо: інж. В. Петрачек, інж. В. Яріш, віцепрезидент інж. М. Солодуха, гість із Чікаго інсп. Ол. Атановський, інж. В. Тодорів, дир. М. Трамблей, інж. Ол. Марків, дир. А. Аумонт та інж. М. Звонок.

Микола Денисюк

НАШЕ ЧЕРГОВЕ ДОСЯГНЕННЯ

Титанієва компанія у Монтреалі

Весною минулого 1957 року по переїзді з Аргентини до Північної Америки я відвідував українські осередки в ЗДА і Канаді і мав приємність побувати також у Монтреалі. Це місто своєю зовнішністю нагадує европейські міста, що треба завдячувати французам, бо вони домінують у цій частині Канади. Оглянувши місто в супроводі молодих мистців Оксани й Юрка Мошинських (з відомої читачам "Овиду" із статті проф. В. Січинського родини мистців), я відвідав місцеві українські — католицьку й православну — парафії, слов'янський відділ місцевого університету, книгарню п. Сербина ("Базар") та багато знайомих і приятелів, з якими "розлучився" ще в Европі перед десятьма роками. Зокрема приємними були мені відвідини у відомого видавця д-ра Ігоря Федева, що ще перед двадцятьма роками "натхнув мене" видавничим фанатизмом. А з п. Наталкою Федевою ми пригадали собі колишні добрі мої юнацькі часи і дім та бібліотеку її батька д-ра Кирила Трильовського, де я робив "перші кроки" в царину української книжки. У домі о.д-ра М. Залеського й д-ра Струмінського, близьких сусідів з Іннсбруку в Австрії, я познайомився з молодим інженером Ол. Марковим. Із розмови з ним я довідався, що він є одним із директорів новоствореної нашої промислової станиці, цим разом першої поважної станиці українського гірничого промислу на чужині, що створили її українські інженери у формі акційної спілки під назвою: **Continental Iron and Titanium Mining Ltd. Montreal, Canada (CIT).**

На запрошення інж. Маркова я був на сходинах місцевих українських інженерів та інших акціонерів — членів цієї промислової компанії. Сходини зробили на мене велике враження виявленим фанатизмом ініціяторів цього важливого підприємства, а пізніші оглядини лябораторій компанії поза Монтреалем у товаристві інженерів М. Солодухи та О. Маркова мої враження із сходин поповнили новими вже конкретними виявами їх практичної роботи. У часі цих відвідин я зробив з обидвома директорами інтерв'ю для "Овиду". Воно не видруковано тільки через перерву в появі нашого журналу, а тепер воно не цілком відповідає зміненій дійсності, бо від того часу за півтора року пройшов поважний етап розвоєвого процесу компанії. На місце колишнього мого інтерв'ю-репортажу друкую нижче розмову, переведену в редакції "Овиду" з п. інсп. Ол. Атановським, після його повороту з відвідин CITу у Монтреалі (п. інсп. Олександер Атановський — це колишній активний кооперативний діяч на рідних землях, перед війною був ревізором Ревізійного Союзу Українських Кооператив у Львові, а після війни фінансовим референтом Українського Центрального Допомогового Об'єднання в Австрії, тепер голова Титанієвого Інвестиційного Клюбу — примітка Редакції "Овиду").

— Пане Атановський, приємно мені привітати Вас з приїздом із відвідин гірничої компанії CIT, що Ви її відвідали з ініціятиви нашого Титанієвого

Лябораторія Компанії та її керівник інж. Василь Яріш

Клюбу (ТІК), бо напевно зможете поділитися цікавими новинами з поступу розвитку спілки.

— В дійсності я відвідав СІТ у Монтреалі і Бей-Ст.-Пол. Мої відвідини були вислідом бажання Титанієвого Клюбу (завданням Клюбу — в скороченні ТІК — є між іншим охорона інтересів акціонерів — примітка редакції) познайомитися на місці з працею Спілки та її розвитком, щоб користуватися придбаними наочно матеріялами для інформації членів-акціонерів. Дирекція СІТу радо пішла на зустріч нашим бажанням і запросила мене відвідати їх. Сама поїздка виявилася надзвичайно корисною, а навіть скажу потрібною, бо у її висліді через безпосередній контакт ми набули повного образу розмірів її діяльности та певности в доцільності інвестування в неї наших капіталів.

— Як Ви провели Ваші відвідини?

В.: В часі мого триденного побуту, завдяки ввічливій поставі Дирекції в особах віцепрезидента СІТу інж. М. Солодухи та фінансового директора інж. О. Маркова, я мав можливість всебічно познайомитися з працею компанії в цілому, а зокрема з процесом її продукції та торговельної діяльности. В тому часі я побував не тільки в самому осідку Спілки в Монтреалі, але й оглянув фабричні споруди в Бей-Ст.-Пол, як також терени, де знаходиться сама руда, у віддалі 7 миль від Бей-Ст.-Пол в околиці Ст. Урбан.

— Якими досягненнями може похвалитися наша компанія?

В.: Компанія СІТ зуміла на протязі короткого часу скупчити в своєму посіданні майже всі терени, багаті на титанієву руду, в тій околиці. Частину теренів компанія винайняла для експлуатації на протяг 50 літ, а другу частину закупила на власність за ціну 900.000 долярів. На цих теренах пророблено вже частково дослідні верчення, а устійнена дотепер наявність руди виносить около 20.000.000 тон. Дальші верчення будуть переведені також в цьому році, й треба сподіватися ще значно більшої кількости руди. Дуже важливе, що це високоякісна руда, бо має від 40 до 45% титаніоксиду і від 30 до 40% заліза. Дуже маркантним явищем є поклади в одному з депозитів "Дженераль Електрік" (власність СІТу), що мають від 10 до 20% скристалізованого титанію (хемічно не зв'язаного титанію "рутіль"). Дотепер стверджена наявність руди дає базу для розбудови підприємства, бо вона вже сама дає підстави до побудови фабрики для продукції титанію і заліза, що може безперебійно працювати на протязі 50 років.

— Цікаво, як поступає продукція СІТу?

В. В 1957 році вибудовано в Бей-Ст.-Пол споруди для мелення, сортування і збагачування руди, а від 15. липня того ж року започатковано саму продукцію, користуючись при цьому власним залізничим тором, що значно облегшує працю та обнижує кошти продукції. Побудова тих споруд піднесла дуже поважно активи компанії. Перший контракт достави переробленої руди обіймав 12.500 тон. Дальші контракти на рік 1958 доходять у реалізації уже до 40.000 тон. Реалізація дотеперішніх контрактів запевняє компанії тривкі основи не тільки для початкових праць, але й для дальшої розбудови.

— А які конкретні пляни передбачається для розбудови компанії?

В.: Як я уже згадав, на покладах "Дженераль Електрік" стверджено наявність природнього титаніоксиду "рутіль". Компанія постановила добувати його та продавати. Проведено дослідні праці в лябоаторіях Міністерства Гірництва в Отаві та одержано дуже добрі висліди. Випродукований концентрат "рутілю" має необмежені можливості збуту. Компанія заплянувала добудову фабричного будинку, інсталяцію устаткування для екстракції титаніоксиду "штучного рутілю". Завершенням праць буде вибудування фабрики для продукції титанію і заліза коштом приблизно 15.000.000 долярів. Фонди ці компанія здобуде різними формами фінансування, і в тій цілі почато переговори з фінансовими кругами в Канаді, ЗДА і Бельгії.

— Якими матеріяльними засобами диспонує СІТ?

В.: Акційний капітал компанії СІТ виносить п'ять мільйонів долярів, себто п'ять мільйонів акцій номінальної вартости 1 доляра кожна. Акції є іменні

СЕРЕД КНИЖОК

М. Ломацький: «З ГУЦУЛЬЩИНИ» (нариси) 1956 р. ст. 355, Лондон. М. Ломацький: «ВЕРХОВИНО, СВІТКУ ТИ НАШ» 1956 р. ст. 363, Мюнхен.

Нариси М. Ломацького вражають кожного читача в першу чергу своєю безпосередністю і щирою, палкою любов'ю до Гуцульщини. Ця любов тим цінніша, що М. Ломацький родом не з Гуцульщини, лише багато років проживав на Гуцульщині і полюбив наші гори і наших верховинців — гуцулів великою любов'ю.

Від нарисів віє свіжим вітром полонин, пахощами смерекових лісів і грізним шумом прозорих гірських річок. Але цього мало! Прекрасне знання життя гуцулів, знання фольклору і народніх оповідань, переказів та легенд дало змогу авторові відтворити вийнятково яскраво й соковито життя цієї частини нашого народу і його душу. Так — душу гуцула!

Уже перший нарис («Завойовники гір») знайомить нас не лише з країною та її побутом, але в першу чергу з душею гуцула, з його вдачею, прикметами й почуваннями. Цей нарис розкриває нам душу, що розвивалася й набирала мудрости, читаючи вічну книгу — книгу природи, пізнаючи закони життя не з філософування мудрагелів, що його не знають самі, тільки із самої книги життя, яку може в усій його неприхованій суворості й правді студіювати гуцул кожної хвилини, бо те життя кипить довкола й промовляє тисячею голосів.

Велике враження робить на читача «Чоканка», «Дудар із Розтік по вістує», «Гуцульська трагедія любовна». Не менше цікаві постаті малює нам і друга збірка. І тут чи то «Залізне серце», чи «Дмитро Понепалок», що «балакав барткою», коли «не міг договоритися ротом», чи Михайлика і Мелася із «Хрест на скелі» — все це люди того типу, що їх гаряче бажав бачити Слядек, пишучи:

«Ми потребуємо людей, щоб вміли
В смертельний час не втрачувать лиця,
Щоб пронесли ненависть до могили
І щоб любить уміли до кінця».

І гуцули М. Ломацького є власне такими людьми і вміють «любити до кінця» не лише свою дівчину, жінку чи чоловіка, а й рідну землю і за неї вміють боротись і вмирати, коли це конечне.

П. Тичина «ВИБРАНІ ТВОРИ» т. I, II, III (ст. 327 - 344 - 550), наклад 20,000 пр. Київ, 1946 р. (і наступне видання 1957 р.)

П. Тичина почав писати ще перед революцією, і тоді ж появилися в журналах його перші вірші. На початку національного відродження вийшла його збірка «Соняшні клярнети», де він виразно відвернувся від християнства (перший вірш збірки «*Не* Зевс, *не* Пан, *не* Голуб-Дух, *лиш соняшні клярнети)* в бік пантеїзму, що мав виразне матерія-

---

(коммон) без особистої відповідальности (но персональ ліябіліти). Дотепер продано 2.750.000 акцій. На початку продавано акції по 10 центів, пізніші випуски по 30 і 60 центів та по 1 долярові. Тепер переводиться продаж дальших 250.000 акцій по ціні $ 1.10 за одну акцію. Придбаний капітал з цього продажу буде зужитий на устаткування фабрики машинами для екстракції натурального "рутілю", про що я вже згадував.

— Що Ви, Пане Атановський ще могли б у загальному сказати про СІТ?

В.: В аспекті загального стану економічного життя українців у діяспорі, треба вважати СІТ високим досягненням та великим почином у напрямі встановлення також нашого тяжкого промислу. Цей почин вартий загальної уваги з боку нашої спільноти та зацікавлення наших земляків, що шукають можливостей доброї прибуткової льокації капіталу.

Загальний вигляд споруд, що ломлять, мелють, сортують і переносять перероблену руду безпосередньо до залізничих вагонів.

лістичне забарвлення; але Тичина ще стояв тоді на ґрунті українському, національному. У 1919 році він починає виразно схилятися до комунізму і в збірці «Плуг» вже осуджує тих, хто «втікав від революції», але тоді ще він зберігав духову незалежність і критично ставився до большевицької влади. «Плуг» вийшов у 1920 році. Ця збірка однак виразно виявляла хитання поета, й один із його віршів кінчався такими знаменними словами: «Хіба й собі *поцілувать пантофлю папи*?» Це означало: чи не стати беззастережним слугою, виконавцем директив «непомильного» московського диктатора?

Запит не залишився лише запитом. Наступна збірка, а особливо «Вітер з України» (1924 р.) показали, що властиво рішення було прийняте й що запит мав лише «приготувати» загал до «зміни віх». У цій збірці вже були далекі від поезії віршовані пропагандові виступи проти української еміграції і панегірики на честь окупаційної влади. Кожда наступна збірка під оглядом поетичним була все слабшою, а брак поезії наш «орденоносець» і «академік» надолужував пропагандою і славословіями окупантам. Такі самі були й численні статті, що їх він почав писати в тому періоді.

Це те, що слід нагадати загалові про «творчий шлях» поета, який багато обіцяв.

Видані в 1946 році «Вибрані твори» в трьох томах (повторене видання з незначними змінами в 1957 р.) є, властиво, в основному *віршованою большевицькою пропаганною*.

У першому томі вміщені, під спільним заголовком «З ранніх творів», три вірші на чотирьох сторінках. Із збірки «Соняшні клярнети» вибрано 32 вірші, вміщені на 47 сторінках (більшість віршів дво- і тристрофові). Із збірки «Плуг», на 27 стор., вміщено 26 поезій. Таким чином поезій, що в них ще не виступає автор здеклярованим панегіристом московського большевизму й комунізму, є в цьому виданні тільки 80 сторінок, на 1221 сторінку цілости. Яка ж решта?

Ось заголовки: «Живем комуною», «Вулиця Кузнечна», «Пісня комсомольців», «Харків», «Доганяємо їх, доганяємо...», «Ленін», «Партія веде», «Пісня червоної армії», «Пісня тракториста», «Партія веде», «Друга пісня тракториста», «Пісня кузні», «І од царів, і од вельмож», «Країна героїв», «Пісня про Кірова», «Комсомолія», «Пісня про гармонію», «Пісня про Котовського», «Пісня про Джон Болла», «Конґрес в обороні культури», «Фелікс Дзержинський», «Горькій», «Кінець феодала», «За Сталіна подам свій голос» і т. д. і т. д. Це заголовки. А ось уривки:

«В крові змішались межі, кілля і ножі
за власницьке, за рідне, за своє
Смішні чужим, своїм пролетарям чужі
це ж вам недоноскам в обличчя час плює.

***

Надієтесь? Сконайте, здохніть у пивних,
щоб ваші кості перетрухли й поцвіли!..
Нащо ви темних піддурили і сліпих?
Нащо ви брата проти брата підняли?

(«В космічному оркестрі»)

«Тінь тягнеться на схід
я ж росту, встаю,
сильним руку подаю
через націю і рід»

(«Захід» 1921 р.)

«Одна в світі батьківщина
яку ми любим кріпко, неприховано -
Країна Рад! Ми завше, скрізь
виховуєм себе. Ми дужі!

(«Країна героїв»)

«Слава честь большевику,..
що у місті, у Баку
під єдине із знамен
кличе турок і вірмен!
Гей, червоне знамено,
Ти від партії дано...»

***

Поклянемося ж ізнов,
ми відплатимо за кров!
за бійця, за сталінця
всіх поб'єм їх до кінця.

(«Пісня про Кірова»)

«Що бідна бідота
давно на висотах,
Стахоновка кожна —
сильна і заможна .
Великого Сталіна
воля ж непереможна».

(«Воля непереможна»)

«Куйся сталь, біжи, формуйся —
перекуйся на тверде!
Скаже Сталін тільки слово —
ми готові, хай веде!

(«Зелен,золот»)

Природньо було б дивно, коли б серед таких поезій забракло панегірика на честь відомого ката, шефа чека, що аж захлинався кров'ю під час масового терору, напр., що має на сумлінні мільйони закатованих —

«Слава честь большевику,

із цього «шедевру» поетичної творчости-

Залізний Фелікс одучав! Рукою —
і білих брав і чорних. Ой, в них злість там!
Він ні хвилини не давав спокою
Жовто-блакитним націоналістам».
«Він — жар в огні, він стійкість у металі,
він ворог мертвої анестезії
відпорний, сміливий. Товариш Сталін
назвав його «Гроза буржуазії».

(« Ф. Дзержинський»)

З наведених уривків кожному ясно, що «Вибрані поезії» П. Тичини є тільки ворожою пропагандою, висловом гидкого підлабузництва, продажности. Це понад тисячу сторінок брехні, пащекування і отрути продукції сталінсько-большевицького панегіриста.

На тлі сказаного, навіть враховуючи відоме цинічне твердження «гроші не пахнуть», виникає питання, як може одна з найбільших українських книгарень Канади *захвалювати* спеціяльно *цю книжку*, розсилаючи видруковану на окремому аркуші рекляму, де для довірливих покупців і втелющення навіть побожним людям такої «поезії», пишуть: «П. Тичина, як поет..., черпав із оточуючої його природи, з народніх пісень, *церковних обрядів, де його покійний батько був дяком і вчителем*». Далі йде вихвалювання його творів і заохота скорше купувати, бо «*Наклад* невеликий, спішіть з замовленнями». Останнє речення вказувало б на те, що автор реклями сам не розуміє слова «наклад», бо власне наклад цих творів Тичини дуже великий, коли його порівняємо хочби з накладом творів Сосюри (6 тис.), Кобилянської (15 тис.), «Слово про похід Ігоря» (8 тис.), або Шіллєра (5 тис.).

Р. Паклен

А. Міцкевич: «Вибране». В-во «Молодь» Київ, 1955 р. ст. 152, наклад 20.000 примірників, ціна 9 карб. 80. Вступна стаття — М. Рильського.

Переклади творів Міцкевича, що ввійшли до збірки, належать перу М. Рильського, Пригари, Малишка, Кульської, Тичини, Герасименка, М. Терещенка і Г. Коваленка. Серед перекладів знаходимо «Світезянку», «Пані Твардовську», «Три будриси», «Кримські сонети», «Оду до молодости», «Смерть полковника», «Гражину», уривки з «Пана Тадеуша» та інше.

На загал, майже всі переклади М. Рильського добрі (вийняткову мистецьку вартість має переклад «Пана Тадеуша»). Серед інших перекладів є такі, що цілковито обнижують рівень перекладеного. Розглядати цілости тут не будемо.

Однак, певну уяву про цілість може нам дати не раз та чи інша характеристична подробиця.

Ось, напр.: у вступній статті на ст. 7 категорично твердиться, немов «Ворог *царського уряду* Міцкевич з великою любов'ю ставився *до російського народу*». Ця теза повторюється далі не раз у тій вступній статті і має безперечно на меті подати читачам «добрий приклад» та переконати їх, що всі великі люди всіх народів були закохані в московський нарід («вєлікій русскій народ»).

Коли таку ідею приписується українському письменникові, то доводиться фальшувати текст, коли ж чужому, — справа стоїть простіше: вистачить із потрібними змінами «перекласти» оригінал. Із цією метою в творі «Смерть полковника (ст. 53-54) строфу, що починається: "Z rannym świtem dzwoniono w kaplicy,
Już przed chatą nie było żołnierza,
Bo już **Moskal** był w tej okolicy
перекладено так:

«Рано вранці дзвонили в каплиці,
Не стояли на варті солдати —
Били поруч *ворожі* рушниці...»

хоча можна було бодай, шануючи текст і думку автора, перекласти «московські рушниці».

У «Пісні солдата» (стор. 57) строфу:

«Oczekam się i w oknieniu
Słyszę głos mego kaprala:
On mię klaszcze po ramieniu:
Wstawaj! Idźwa **na Moskala!»**
перекладено так, що знову «зник» отой «москаль» без сліду!

(«Мій капраль гука з словами
Він моє торка рамено:
Вставай! Підемо *на царя* ми!»)

Самозрозуміло, можна було ці рядки перекласти хоч би так:

«Мій капраль гукає здаля,
Вже моє торка рамено,
«Вставай! Йдемо на москаля!»
Кінцеві рядки оригіналу

«A gdy w nocy trąbka dzwoni
Gdyby znowu w ramię klasnał
Krzycząc: Pódźwa **na Moskala!»**
перекладено не хоч би так:

«Щоб він знов торкнув рамено
З криком: «Йдем на москаля ми!»
тільки:

«Щоб він знов торкнув рамено:
«Вставай, підем *на царя* ми!»

Говорячи про переклад «Пісні солдата», звернемо при цій нагоді увагу на обнижування вартости поетичного твору Міцкевича невідповідним перекладом. Так напр., в оригіналі читаємо:

«A gdyby w nocy trąbka dzwoni
Tak mi mocno serce skacze:
Myślę, że trąbią do koni
I potem aż do dnia płaczę.»
перекладено не хоч би так:

«А як ніччю трубка дзвонить
В мене серце так і скаче:
Марю, то сурмлять на коні, —
І до дня тоді я плачу».

тільки:

«А була візник задзвонить,
В мене серце так і скаче:
Марю, то...» і т. д.

Тимчасом в творі мова не про «візника», що невідомо чи якимось дзвінком «дзвонить» чи «дзвонить» у двері, викликаючи власника хати, тільки про пошту, що тою дорогою їздила, і поштарі сурмили в дзвінку, мосяжну трубку. Дзвінкий згук поштової трубки *міг* нагадувати воякові військовий сигнал — «на коні», але дзвін у дзвінок — в жадному разі! —

Перекладав «Пана Тадеуша» Рильський ще перед війною і його переклад витримав уже пару видань. Коли його перекладав поет — він не додумався усунути назву «обраного Богом» народу, і тому довелося на ст. 105 дати таку примітку:

«Москалі — тут царські солдати. По інших місцях поеми також — царські урядовці».

Коли до поданого додамо, що закінчено збірку поезій Міцкевича віршом «До приятелів росіян» то ясно, що усунуто всі перешкоди для ширення вигадки про «велику любов» Міцкевича до «російського народу».

Справді, засмічуванням нашої літератури *такими* перекладами, що не дозволяють читачеві скласти собі правдивої уяви про погляди й думки перекладених письменників, можна спокійно обробляти його в москофільському дусі!

Р. Паклен

ПОПУЛЯРНА РАДІОГОДИНА
В ЧІКАҐО
п. н. "ГОЛОС СВОБОДИ"
З авдиціями Союзу Українок, СУМА і АБН.

EV 4-5348
2 рази в тижні:
Год. 6.30 вечора.

Л. І С. САМБІРСЬКІ
— П'ЯТНИЦЯ — СУБОТА —

2243 W. THOMAS STR.
2 рази в тижні:
W. H. F. C. 1450 — F. M. 97,9

ПОДАЄ:

Міжнародний політичний огляд і коментарі, вісті з України, новини з українського громадського життя, передачі для дітей і молоді, літературно-музичні авдиції, гуморески, спортову радіохвилину, передачі про Україну англійською мовою, виступи представників Товариств, календар імпрез, інтерв'ю, оголошення купців і промисловців та інші цікаві новини.

Д-р Ст. Самбірський виробляє також забезпечення на доми, меблі, життя й т. п.

Випродаж! Випродаж!

ВИСОКОЯКІСНИХ ДІЯМАНТІВ
і
ШВАЙЦАРСЬКИХ ГОДИННИКІВ

по низьких цінах

по $ 9.95

M. J. HARRIS JEWELERS INC.

1949 West Chicago Avenue Tel.: SE 3-5755

Експедиційне Бюро

ІВАНА КОВАЛЬЧУКА

висилає пакунки до всіх країв і має на складі великий вибір товарів,потрібних до висилки.

World Wide Trading Company

Export — Import

2222 W. Chicago Ave. — Tel.: BR 8-6966

DARC PHOTO SALON

DARC PHOTO SALON

DARC PHOTO SALON

Д А Р К

Модерне фотографічне студіо в Чікаго, славне мистецтвом між своїми й чужими.

2059 CHICAGO AVE. CHICAGO, ILL. HAymarket 1-2254

УВАГА! РАДІОСЛУХАЧІ м. ЧІКАҐО УВАГА!

Слухайте на радіовисильні ВОПА на хвилях 1490 або Ф. М. 102,3 радіопересилання

ГОЛОС УКРАЇНИ
VOICE OF UKRAINE

Щодня від понеділка до п,ятниці рано 7-7.30

Директори: З. Голубець, Р. Дубляниця, В. Іващук і Р. Турянська.

Субота: 7-8 вечора — В. Іващук і Р. Турянська

У програмах «Голосу України»: політичні новинки й коментарі; вісті з українського культурного й господарського життя; спортові передачі, комунікати і повідомлення товариств, літературно-музичні передачі; музика поважного й легкого жанру; оголошення купців і підприємців.

BLACK STEER

MEAT MARKET

ВОЛОДИМИРА ШЛАПАКА

в Чікаго

М'ясні продукти
домашнього виробу
европейським способом

Продаж у власних крамницях:

2713 West Division Str.

— AL 2-6650 —

1957 West Chicago Avenue

— TA 9-6795 —

ПРОДАЖ
ЧОЛОВІЧОГО, ЖІНОЧОГО
ОДЯГУ Й ҐАЛЯНТЕРІЇ

Поручає всякого роду чоловічі убрання, готові й роблені на міру

ВЕЛИКИЙ ВИБІР СОРОЧОК, КРАВАТОК І БІЛИЗНИ.

Жіночий відділ має на складі повний вибір:

* блюзок
* суконок
* спідничок
* пончіх
* торбинок
* купелевих костюмів
* та всякого роду жіночої галянтерії.

ЗАГЛЯНЬТЕ Й ПЕРЕКОНАЙТЕСЯ!

NATIONAL SECURITY BANK of Chicago

1030 WEST CHICAGO AVE.

Він має повне довір'я вкладників і підприємців у Чікаго. Всі його поручають усім, бо знають, що це солідний банк, відомий із усебічних послуг, що їх виявляє однаково великим підприємцям, як і малим вкладникам.

Відкрийте собі ощадностеве конто в нашому банку ще сьогодні і переконаєтеся з власного досвіду, що наш банк — справді солідний банк.

Кожної хвилини служимо порадою в усіх фінансових справах.

Ваші конта забезпечені до $10.000.00.

Наш банк відкритий кожного дня в тижні з виїмком неділь і державних свят.

ЦЕ ВАШ БАНК

NATIONAL SECURITY BANK
OF CHICAGO
CHICAGO AND OGDEN AVENUES

ЧОМУ КУПУВАТИ ПІВ ТЕЛЕВІЗОРА ?

Якщо Ви купуєте телевізор без UHF, то Ваша приємність і Ваше задоволення не будуть повними, а половинчастими!

НОВИЙ

RCA VICTOR TV

With all-channel UHF-VHF TUNNING

Уможливлює Вам кожну телевізійну передачу в крузі свого засягу

ТЕПЕР ВИ МОЖЕТЕ КУПИТИ ВСЯКИЙ МОДЕЛЬ RCA Victor TV ШАФКОВИЙ, РУЧНИЙ (ПЕРЕНОСНИЙ) ЧИ СТОЛИКОВИЙ З ВІДБОРОМ УСІХ ПЕРЕДАЧ ЗАСЯГУ UHF & VHF!

Вже ніколи більше не будете задоволені лише «половиною» TV!

Негайно огляньте новий модель RCA Victor TV вузької будови, з чистим звуком і гострими — наче в дзеркалі — образами!

The Southbridge II (21TC284) extra-powerful 21-inch console. Three wood finishes. $000.00

ALPHA FURNITURE CO.

735 QUEEN ST. WEST —.. Tel.:. EM. 3-9637

TORONTO, ONT.

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ — РУСИ

Михайла Грушевського

XI томів у ціні $ 82.50 за цілість. Продаємо на догідні сплати

Замовлення слати на адресу:

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING CO.

2228 W. Chicago Avenue, Chicago 22, Illinois — U. S. A.

УКРАЇНСЬКА ПЕКАРНЯ

ЛІДІЯ

ВІДОМА З ВИПІКАННЯ НАЙСМАЧНІШОГО ПЕЧИВА, ВІДЗНАЧЕНА ПЕРШИМ МІСЦЕМ НА КОНКУРСІ ВИПІКАННЯ ХЛІБА В ЧІКАҐО.

СКОРА Й СОВІСНА ОБСЛУГА

ТРИ ГАРНО УСТАТКОВАНІ КРАМНИЦІ:

2219 W. POTOMAC	HU 6-3844
2510 W. POTOMAC	HU 6-2431
1957 W. SUPERIOR	HA 1-1677

ОЩАДЖУЙТЕ, АЛЕ ПЕВНО ЩАДІТЬ!

ПЕТРО ПУЦИЛО — екзекутивний директор Спілки

ТРАЙДЕНТ у ЧІКАҐО каже:

Є РІЗНИЦЯ, ЯК ВИ ЩАДИТЕ — І ДЕ ВИ ЩАДИТЕ

ТО МАЛО — ОЩАДНО ЖИТИ І СКЛАДАТИ ГРОШІ, ТРЕБА ЩЕ ЗАОЩАДЖЕНІ ГРОШІ ВМІТИ ЗАБЕЗПЕЧИТИ ВІД МОЖЛИВИХ УТРАТ, — ТРЕБА ВМІТИ ЇХ БЕЗПЕЧНО ЗДЕПОНУВАТИ.

Він далі пропонує:

1. Зложіть їх у ТРАЙДЕНТІ, що має державне забезпечення на людські ощадності, ознакою чого є знак:

FEDERAL SAVINGS AND LOAN INSURANCE CORPORATION — SAFETY OF YOUR SAVINGS INSURED UP TO $10,000.

2. Зложіть їх у ТРАЙДЕНТІ ще й тому, що це найстарша того роду наша установа в Америці, бо заінкорпорована в 1913 році.
3. Зложіть у ТРАЙДЕНТІ, що приймає депозити теж поштою з цілої АМЕРИКИ й КАНАДИ і ПЛАТИТЬ 4% ДИВІДЕНДИ ДВА РАЗИ РІЧНО на 30-го квітня і 31-го жовтня. Гроші, здепоновані до 15-го дня в місяці, приносять відсотки вже першого дня цього місяця.

В добі літаків нема різниці, де живете,
ТРАЙДЕНТ є Вашим Сусідом.

TRIDENT Saving & Loan Association

1935 West 51st Street CHICAGO 9, ILLINOIS Tel.: PRospect 8-5800